

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet, manskapsavlöningsreglementet och folkskolans avlöningsreglemente, m. m.; given Stockholms slott den 2 mars 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelser

1) om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8),

2) om ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275),

3) om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652) samt

4) om ändrad lydelse av 14 § folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 (nr 619);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet
den 4 januari 1939 (nr 8).

Härigenom förordnas, *dels* att 57 § 2 mom. 6 punkten samt 58 § 1 mom. 3 punkten, 2 mom. 3 punkten och 4 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, *dels ock* att de i 56 § 2 mom. och 58 § 4 mom. 4 punkten reglementet meddelade föreskrifterna skola upphöra att gälla.¹

57 §.

2 mom. Lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten.

6. Under tjänstgöring — — — räknat, nämligen:

Fyrskepps-
tillägg.

	Stationsgrupp A kronor	Stationsgrupp B kronor	Stationsgrupp C kronor
Fyrvaktare i lönegrad A 5	1—	1·50	2—
„ „ „ A 6	1·20	1·70	2·20
Förste fyrvaktare	1·50	2—	2·50
Fyrmästare i lönegrad A 8	1·70	2·20	2·70
„ „ „ A 10	2·10	2·60	3·10
Distriktsfyrmästare	2·80	3·40	3·80
Fyrmästare i lönegrad A 12			

Fyrskeppstilläggen höjas — — — andra fyrskepp.

Vid tjänstgöring — — — gällande belopp.

Det ankommer — — — tre grupper.

58 §.

Affärsdrivande verk.

1 mom. Postverket.

Vissa tjänste-
mäns åter-
gång till
tidigare
innehavd
befattning.

3. På därom gjord ansökning äger Kungl. Maj:t medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom postdirektör, postsparbankschef eller överdirektör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förord-

¹ Senaste lydelse av 58 § 1 mom. 3 punkten, se 1944:377, av 58 § 2 mom. 3 punkten, se 1942:681 samt av övriga författningsrum, se 1939:272.

nandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Därest så — — — ordinarie tjänster.

2 mom. Telegrafverket.

3. På därom gjord ansökning äger Kungl. Maj:t medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom avdelningsdirektör, distriktschef, verkstadsdirektör, verkstadsöveringenjör, överdirektör eller överingenjör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Vissa tjänstemäns återgång till tidigare innehavd befattning.

Därest så — — — ordinarie tjänster.

4 mom. Statens vattenfallsverk.

3. På därom gjord ansökning äger Kungl. Maj:t medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom driftchef, driftdirektör, förrådsdirektör, kanaldirektör, kraftverksdirektör eller överingenjör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Vissa tjänstemäns återgång till tidigare innehavd befattning.

Därest så — — — ordinarie tjänster.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1945.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275).

Härigenom förordnas, *dels* att 12 § militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 skall erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, *dels* ock att i 27 § 1 mom. reglementet skall tilläggas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse.¹

12 §.

Löneklass-
placering
vid tillträ-
dande av
lägsta under-
officersbe-
ställning.

1 mom. Vad i — — — i löneplan Mb.

2 mom. Föf den, som tillträder underofficersbeställning tillhörande lönegraden UO 1, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 7 § 1 mom., vid bestämmande av begynnelselönen och av tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om underofficersbeställningen tillträtts vid den tidpunkt, då beställningshavaren under sammanlagt nio år innehaft fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet eller enligt beslut, meddelat med stöd av 7 § 1 eller 2 mom. manskapsavlöningsreglementet, skall för där avsett ändamål anses hava innehaft sådan anställning, dock ej tidigare än vid uppnådda 27 års ålder.

Såsom förutsättning för tillämpning av vad nu stadgats skall gälla, att beställningshavaren varit i en följd fast anställd såsom manskap från den i första stycket avsedda tidpunkten.

Fast anställning — — — i anställningstiden.

Har i den fasta anställningen förekommit avbrott av längre varaktighet än nyss nämnts eller har sådan anställning icke omedelbart föregått underofficersbeställningens tillträddande, ankommer på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida beställningshavaren må placeras i högre löneklass än den, till vilken han enligt bestämmelserna i 7 § 1 mom. skolat hänföras.

27 §.

Flygtillägg
m. m.

1 mom. Beställningshavare, som — — — månad räknat:

_____
Flygförare, som tillika är flyglärare vid grundläggande flygutbildning, äger utöver flygtillägg åtnjuta *flyglärartillägg* med 50 kronor för månad räknat.

¹ Senaste lydelse av 12 § 1 mom., se 1942:683 samt av 12 § 2 mom. och 27 § 1 mom., se 1944:378.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1945. För den, som under tiden 1 juli 1942—30 juni 1945 tillträtt underofficersbeställning tillhörande lönegraden UO 1 utan samband med befordran från beställning tillhörande den i manskapsavlöningsreglementet omförmälda löneplanen Ma, skall med avseende å löneklassplacering från och med den 1 juli 1945 så anses, som om 12 § 2 mom. varit i sin nu erhållna lydelse gällande vid tidpunkten för underofficersbeställningens tillträädande.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652).

Härigenom förordnas, att 2 § 2 mom., 7 § 1—3 mom., 9 § 3 mom., 18, 22 och 23 §§ samt 29 § 1 mom. manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives¹.

2 §.

2 mom. Avlöning utgår — — — beställningen frånträdes.
Angående skyldighet — — — och familjepension.

7 §.

Löneklass-
placering i
vissa sär-
skilda fall.

1 mom. För den — — — tillträts vid anställningsårets början.
Beträffande den, som omedelbart före tillträddandet av beställning tillhörande löneplan Ma tjänstgjort såsom värnpliktig, må efter prövning av vederbörande regements- (likställd) chef i fråga om placering i löneklass så anses, som om beställningen tillträts vid värnpliktstjänstgöringens början eller vid den senare tidpunkt under nämnda tjänstgöring, som finnes skälig. Vad sålunda stadgats må äga tillämpning jämväl i fall, där tillträddandet av fast anställning sker inom en tid av högst ett år efter värnpliktstjänstgöringens avslutande, dock att vid bestämmande av den tidpunkt, då beställningen skall anses hava tillträts, hänsyn ej må tagas till tid, som förflutit efter tjänstgöringens avslutande.

För den, som omedelbart före tillträddandet av beställning tillhörande löneplan Ma innehaft anställning såsom musikelev, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 5 § 1 mom., vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträts den 1 april det år, under vilket beställningshavaren uppnått 17 års ålder, dock att härvid icke må tagas i beräkning längre tid, än som svarar mot tjänstetiden såsom musikelev.

2 mom. Den, som efter avgång från tidigare innehavd fast anställning såsom manskap ånyo tillträder beställning tillhörande löneplan Ma, må efter

¹ Senaste lydelse av 7 § 3 mom. och 22 § 2 mom., se 1944:379 samt av 18 §, se 1943:476.

prövning av vederbörande regements-(likställd)chef placeras högst i den löneklass och förklaras berättigad högst till den vidare löneklassuppflyttning, vartill han med tillämpning av föreskrifterna i 5 och 6 §§ skulle hava varit berättigad, om föregående anställningstid omedelbart och i en följd föregått tillträddandet av den senast vunna beställningen. Härvid må så anses, som om beställningshavaren innehaft fast anställning såsom manskap jämväl under tid för tjänstgöring såsom underbefäl i reserven eller såsom värnpliktig. Vid prövningen skall i övrigt iakttagas, *dels* att värnpliktstjänstgöring må anses fullgjord i beställning svarande mot den värnpliktiges tjänstegrad, *dels* i förekommande fall att tjänstetid i högre beställning än den senast tillträdde anses fullgjord i sistnämnda beställning, *dels* ock att placering ej må äga rum i högre löneklass än den högsta inom den lönegrad, till vilken den senast tillträdde beställningen är hänförd.

3 mom. För den, som tillträder beställning tillhörande löneplan Mb, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 5 § 1 mom., vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträts vid den tidpunkt, då beställningshavaren under sammanlagt sju år innehaft fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet eller enligt beslut, meddelat med stöd av 1 eller 2 mom., skall för där avsett ändamål anses hava innehaft sådan anställning.

Såsom förutsättning — — — avsedda tidpunkten.

Fast anställning — — — i anställningstiden.

Har i — — — skolat hänföras.

9 §.

3 mom. Därest beställningshavare tillträder eller av annan anledning än avgång med ålderspension skall frånträda beställning vid annan tidpunkt än vid årsskiftet, beräknas hans semester i förhållande till den del av året, under vilken beställningen innehaves. Uppstår vid dylik beräkning brutet tal, avrundas semestern till närmast högre dagantal.

18 §.

Gift beställningshavare — — — blivit hänförd:

Hyres- och
ortstillägg.

Rätt till hyres- och ortstillägg inträder från och med kalendermånaden näst efter den, varunder i första stycket angiven anställningstid uppnåtts. Med anställningstid skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, i förevarande hänseende förstås dels tid, varunder vederbörande innehaft fast anställning såsom manskap, dels ock tid, som jämlikt 7 § 1 eller 2 mom. må hava tagits i beräkning för löneklassplacering.

Såsom gift — — — är fråga.

22 §.

Anställnings-
penning, av-
skedspremie
och över-
gångsersätt-
ning.

1 mom. Vid tillträddande — — — 50 kronor.

2 mom. Till löneplan Ma hörande beställningshavare, som efter en anställningstid av minst sex år avgår från den fasta anställningen utan att erhålla vare sig ny anställning i manskapsbeställning vid samma eller annan avdelning av krigsmakten eller sådan militär eller civilmilitär beställning, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet äger tillämpning, må komma i åtnjutande av *avskedspremie* och *övergångsersättning* under de förutsättningar och enligt de grunder, om vilka här nedan stadgas.

Avskedspremie utgår, om och i den mån sådan förmån icke åtnjutits vid avgång från tidigare innehavd manskapsbeställning. Premiens belopp utgör 500 kronor för sex års anställning och ökas med 100 kronor för varje ytterligare helt anställningsår, dock att högsta premiebeloppet utgör 800 kronor.

Övergångsersättning beräknas i förhållande till avlöningen, bortsett från tjänstledighetsavdrag, för den sista månaden i den fasta anställningen (*avgångslönen*). I avgångslönen inräknas *dels* lön, *dels* hyres- och ortstillägg efter ortsgrupp E eller, om beställningshavaren icke åtnjöt sådant tillägg, ett belopp av 26 kronor, *dels* ersättning för beklädnad och förplägnad, *dels* ock av levnadskostnadsstegringen betingade rörliga tilläggsförmåner, beräknade å summan av den del av lönen, som överskjuter 25 kronor, samt hyres- och ortstillägget respektive ovannämnda belopp av 26 kronor.

Till den, som erhållit civil anställning, i vilken avlöningen för månad understiger avgångslönen, utgår övergångsersättning månadsvis med skillnadsbeloppet, dock med den jämkning, som må föranledas av att avlöningen i den civila anställningen understiger den eljest gängse. Till den, som sökt men icke kunnat erhålla civil anställning, utgår övergångsersättning månadsvis med belopp motsvarande nio tiondelar av avgångslönen. Övergångsersättning, som i detta stycke avses, må icke utgå för tid efter det mer än tre år förflutit från den fasta anställningens upphörande.

På provning i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer skall bero, i vilken mån och på vad sätt övergångsersättning må utbetalas

till den, som ämnar utöva verksamhet som egen företagare,

såsom bidrag till kostnaderna för yrkesutbildning eller

såsom bidrag till kostnaderna för flyttning för vinnande av civil anställning å annan ort än den militära förläggningssorten, där kostnaderna ej ersättas i annan ordning.

Såsom övergångsersättning må till en och samme beställningshavare tillhopa icke utbetalas mer än summan av dels ett belopp motsvarande avgångslönen multiplicerad med antalet hela anställningsår, dock högst 12, dels ett belopp av 100 kronor för varje helt anställningsår utöver sex, dock högst 600 kronor. Nämnade summa skall i förekommande fall minskas med belopp, som beställningshavaren uppburit i avlöning under tjänstledighet i civilanställningssyfte eller såsom övergångsersättning i samband med avgång från tidigare innehavd manskapsbeställning.

Med anställningstid skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, vid tillämpning av bestämmelserna i detta moment förstås dels tid, varunder vederbörande innehaft fast anställning såsom manskap, dels ock tid, som jämlikt 7 § 1 eller 2 mom. må hava tagits i beräkning för löneklassplacering.

Närmare bestämmelser angående avskedspremie och övergångsersättning meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet.

23 §.

Beställningshavare tillhörande — — — närmare bestämmelser.

Kallorts-
tillägg.

Rätt till kallortstillägg inträder från och med kalendermånaden näst efter den, varunder den i första stycket angivna anställningstiden uppnåtts. Med anställningstid skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, i förevarande hänseende förstås dels tid, varunder vederbörande innehaft fast anställning såsom manskap, dels ock tid, som jämlikt 7 § 1 eller 2 mom. må hava tagits i beräkning för löneklassplacering.

29 §.

1 mom. Avlider beställningshavare, skall till hans dödsbo såsom *begravningshjälp* utbetalas ett belopp av 400 kronor. Efterlämnar beställningshavare tillhörande löneplan Mb anhöriga, som äro berättigade till familjepension enligt allmänna familjepensionsreglementet, skall dock, där beställningshavarens lön för månad jämte därå belöpande rörligt tillägg överstiger familjepensionen för månad, begravningshjälpen ökas med ett belopp motsvarande skillnaden. För beräkning av lön, rörligt tillägg och familjepension skola läggas till grund förhållandena under den månad, då dödsfallet inträffat.

Begravnings-
hjälp m. m.

I begravningshjälp — — — anses inbegripen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1945.

Övergångsbestämmelser.

1. Den, som vid utgången av juni 1945 innehar anställning å civilanställningsstat eller fast anställning såsom manskap, skall, så länge han innehar nuvarande anställning och ny kontraktsperiod icke börjat löpa, vara underkastad nu gällande bestämmelser om avlöning å civilanställningsstat och avskedspremie i stället för de nya bestämmelserna om avskedspremie och övergångsersättning.

2. För beställningshavare tillhörande lönegrad Ma 1, som omedelbart före tillträdet av innehavande beställning innehaft anställning såsom musikelev, ävensom för den, som efter avgång från tidigare innehavd fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet ånyo tillträtt beställning tillhörande löneplan Ma, skall med avseende å löneklassplacering från och med den 1

juli 1945 så anses, som om 7 § 1 och 2 mom. varit i sin nu erhållna lydelse gällande vid tidpunkten för manskapsbeställningens tillträdande.

3. Stadgandet i 9 § 3 mom. i dess hittillsvarande lydelse skall fortfarande äga tillämpning beträffande beställningshavare tillhörande löneplan Ma, där kontraktperioden börjat löpa före ikraftträdandet.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 14 § folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 (nr 619).

Häriigenom förordnas, att 14 § folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

14 §.

Förflyttas lärare — — — högre lönegraden.

Förflyttas den, som under minst tio år i oavbruten följd innehaft tjänst som lärare vid mindre folkskola eller som biträdande lärare, på grund av föreskrift i 9 § till småskollärartjänst, skall han, så länge han innehar tjänst av sistnämnda slag, äga åtnjuta den särskilda löneförmån, som jämlikt stadgande i 8 § 1 mom. andra stycket tillkommer lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare.

Avlöning vid
förflyttning
till tjänst i
lägre löne-
grad m. m.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1945 och skall från ikraftträdandet äga tillämpning jämväl i de fall, där förflyttningen skett under tiden 1 juli 1942—30 juni 1945.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet, manskapsavlöningsreglementet och folkskolans avlöningsreglemente, m. m. Departementschefen anför därvid följande.

1. Avlöning under tjänstledighet för militärtjänstgöring.

Beträffande ordinarie och extra ordinarie civila befattningar i statens tjänst samt sådana motsvarande befattningar vid det statsunderstödda skolväsendet, för vilka avlöningsbestämmelserna utformats i anslutning till de för förstnämnda befattningar gällande, finnas i fråga om rätt att åtnjuta avlöning under tjänstledighet för militär tjänstgöring bestämmelser meddelade i civila och militära avlöningsreglementena och icke-ordinariereglementena, folkskolans avlöningsreglemente samt avlöningsreglementena för nomadlärare och för de högre kommunala skolorna. Avlöningsreglementenas bestämmelser ha emellertid i viss omfattning satts ur kraft genom särskilda föreskrifter avseende tiden för förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. Dessa föreskrifter äro av i huvudsak följande innebörd, såvitt de avse ordinarie och extra ordinarie tjänstemän.

Under ledighet för värnpliktstjänstgöring äger tjänsteman åtnjuta lön med B-avdrag, sedan han fullgjort eller anses ha fullgjort värnpliktstjänstgöring av viss omfattning. Samma regel tillämpas under ledighet för sådan tjänstgöring vid försvarsväsendet, som åligger vederbörande antingen såsom medlem av sjövärnsskåren eller på grund av mobiliseringsanställning vid svenska röda korset, i det fall att befattningshavaren icke är i fredstid konstituerad (förordnad) till officers eller underofficers tjänsteställning vid sjövärnsskåren eller rödakorskår. Under ledighet för sådan militär tjänstgöring, vid vilken månadslön utgår enligt de i krigsavlöningsreglementet för fast anställd personal meddelade bestämmelserna, tillämpas den s. k. minimiregeln, enligt vilken avlöning å den civila befattningen må utgå i den mån månadslönen enligt krigsavlöningsreglementet understiger den avlöning, som skulle utgått vid tjänstgöring å den civila befattningen. Minimiregeln tillämpas sålunda för den, som fullgör tjänstgöring, vilken åligger honom såsom anställningshavare

i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren eller såsom i fredstid konstituerad landstormsofficer; den tillämpas även för underbefäl i reserven, som redovisats såsom värnpliktig och på grund därav inkallats till tjänstgöring i sådan egenskap. Minimiregeln tillämpas vidare under ledighet för sådan tjänstgöring vid försvarsväsendet, som åligger befattningshavare såsom medlem av sjövärnsskåren eller på grund av mobiliseringsanställning vid svenska röda korset, i det fall att han är i fredstid konstituerad (förordnad) till officers eller underofficers tjänsteställning vid sjövärnsskåren eller rödakorskår; detta gäller oberoende av om vederbörande är värnpliktig eller ej. Samma regel torde även ha tillämpats beträffande i fredstid till officers tjänsteställning konstituerade (förordnade) medlemmar av frivilliga automobilkåren, detta i anslutning till i instruktionsväg meddelad föreskrift om att sådan personal anses tillhöra försvarets reservpersonal.

Sådana av Kungl. Maj:t meddelade avlöningsbestämmelser för det statsunderstödda skolväsendet, för vilka avlöningsbestämmelserna för befattningshavare i statens tjänst icke utgjort förebild, innehålla i allmänhet icke några särskilda stadganden i fråga om avlöning under ledighet för militär tjänstgöring. Dylika bestämmelser pläga innehålla stadgande om skyldighet att, om ej annat särskilt föreskrivits, vid tjänstledighet av den kontanta avlöningen avstå ett belopp motsvarande lön till vikarie. Emellertid ha i viss utsträckning meddelats särskilda bestämmelser i fråga om avlöning under militär tjänstgöring, som fullgöres i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering. Sådana bestämmelser ha meddelats exempelvis för lärarpersonalen vid folkhögskolor och statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter. Dessa innebära, att hälften av den kontanta minimiavlöningen må bibehållas vid värnpliktstjänstgöring, förutsatt att sådan tjänstgöring av viss omfattning tidigare fullgjorts eller anses som fullgjord. Vad angår tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer eller såsom anställningshavare i reserven (å reservstat), innebära bestämmelserna i regel, att frågan, i vad mån lön under tjänstledighet för nämnda ändamål må utgå å den civila befattningen, skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Där sådan underställning sker, torde jämväl här minimiregeln bringas i tillämpning.

I en den 16 februari 1945 dagtecknad proposition, nr 65, har förslag framlagts till nytt krigsavlöningsreglemente, avsett att träda i kraft den 1 juli 1945. Vid bifall till de i nämnda proposition framlagda förslagen torde vissa ändringar böra vidtagas i gällande bestämmelser om avlöning under tjänstledighet för militär tjänstgöring i syfte att de civila avlöningsbestämmelserna skola komma att korrespondera mot de militära. Här om må nämnas följande.

Tillämpningsområdet för ifrågavarande särskilda, från fredsavlöningsbestämmelserna avvikande civila avlöningsbestämmelser torde i princip böra bringas att sammanfalla med krigsavlöningsreglementets tillämpningsområde men likväl såsom hittills begränsas att avse tid, då riket icke befinner sig i krig. Enligt förslaget till krigsavlöningsreglemente skall detta reglemente, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, tillämpas under krigstjänstgöring,

och sådan tjänstgöring anses i detta sammanhang vara för handen under tid, då värnpliktiga äro inkallade i kraft av 28 § värnpliktslagen.

I det föreslagna krigsavlöningsreglementet har närmare än som skett i det hittills gällande klarlagts, vid vilken tidpunkt reglementet i de särskilda fallen börjar och upphör att vara tillämpligt. För den, som inrycker till tjänstgöring sedan reglementet satts i tillämpning eller utrycker innan tillämpningen upphört, skall krigstjänstgöring anses pågå från och med inryckningsdagen, respektive till och med utryckningsdagen. Med inryckningsdag förstås härvid den dag, då vederbörande inställer sig till tjänstgöring, och med utryckningsdag den dag, då tjänstgöringen upphör. För sådan dag före inställedagen eller dag efter utryckningsdagen, som åtgår för resa, utgår enligt denna definition icke krigslön. I den mån krigstjänstgöringen föranleder hinder för uppehållande av vederbörandes civila befattning under sådana resdagar, böra emellertid samma civila avlöningsbestämmelser tillämpas med avseende å resdagarna som i fråga om tiden för krigstjänstgöring.

Enligt förslaget till krigsavlöningsreglemente skall detsamma med vissa undantag gälla för följande tre personalgrupper, nämligen

a) fast anställd personal, varmed i reglementet förstås militär och civilmilitär personal på aktiv stat, över stat, på civilanställningsstat, avgångsstat, disponibilitetsstat, övergångsstat och reservstat samt i reserven och i väg- och vattenbyggnadskåren, ävensom civilmilitär personal med avlöning enligt militära icke-ordinariereglementet;

b) värnpliktiga, varmed i reglementet förstås värnpliktiga, som icke enligt a) äro hänförliga till fast anställd personal eller enligt c) räknas som krigsfrivilliga; samt

c) krigsfrivilliga, varmed i reglementet förstås icke värnpliktiga samt från värnpliktens fullgörande frikallade och från värnpliktstjänstgöring helt befriade, vilka såsom frivilliga anställts i befattning, upptagen i gällande sammansättningsplaner (mobiliseringstabeller) för krigsmakten.

De civila avlöningsbestämmelser, om vilka fråga är, böra korrespondera med denna gruppindelning. För civil befattningshavare, som tillhör a-gruppen, bör den civila avlöningen i princip bestämmas enligt minimiregeln, då krigslönen för fast anställd personal utom terminslön innefattar månadslön. I de fall, då för rätten att åtnjuta lön efter minimiregeln nu gälla särskilda förutsättningar eller avlöningsfrågan är beroende av särskild prövning, bör dock ändring härutinnan icke göras. För b-gruppen, d. v. s. de värnpliktiga, torde civil lön böra få utgå under samma förutsättningar och enligt samma grunder, som nu tillämpas vid värnpliktstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap. Denna grupp omfattar även viss personal tillhörande frivilliga försvarsorganisationer, vilken personal således --- delvis i motsats till vad nu är fallet --- avses skola i fråga om såväl civil som militär avlöning likställas med värnpliktiga. Vad slutligen angår c-gruppen — de krigsfrivilliga — skall ifrågavarande personal enligt det föreslagna krigsavlöningsreglementet avlönas på samma sätt som värnpliktiga, där ej Kungl. Maj:t för viss sådan personal annorlunda förordnar. För närvarande äger endast så-

dan hithörande personal, som tillhör vissa bestämda frivilliga försvarsorganisationer, åtnjuta civil avlöning vid ledighet för militärtjänstgöring, och någon ändring häri torde icke böra vidtagas. I den mån civil avlöning skall utgå, böra emellertid grunderna för densamma anpassas efter dem, som tillämpas i krigsavlöningshänseende.

Det synes icke uteslutet, att vissa jämkningar i de civila särbestämmelserna rörande lön under viss militärtjänstgöring böra vidtagas utöver vad som följer av det nu angivna. Erinras må, att i nyssnämnda proposition hemställts om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda vissa övergångsbestämmelser, vilka bland annat innebära avsteg från gruppindelningen. Med hänsyn härtill torde det lämpligaste vara, att Kungl. Maj:t i detta sammanhang av riksdagen utverkar ett allmänt bemyndigande att vidtaga de ändringar i ifrågavarande civila avlöningsgrunder, som finnas påkallade i anledning av det nya krigsavlöningsreglementet.

2. Avlöning under tjänstgöring vid verkshemvärn m. m.

Det under nuvarande beredskapstillstånd föreliggande behovet av beväpnad personal till skydd för statliga verk och inrättningar har kunnat tillgodoses inom hemvärnsorganisationens ram genom att uteslutande för detta ändamål avsedda hemvärnsförband enligt hemvärnsledningens anvisningar uppsatts vid vederbörande verk. De tjänstemän och arbetare, som tillhöra sådana verkshemvärn, åtnjuta i egenskap av verkshemvärnsmän i princip samma förmåner som andra hemvärnsmän. Å dem tillämpas bland annat också förordningen den 28 juli 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring, enligt vilken förordning ersättning av allmänna medel utgår vid olycksfallsskada samt sjukdom ådragen under hemvärnstjänstgöring. Emellertid har Kungl. Maj:t av 1941 års riksdag inhämtat bemyndigande (prop. nr 161; r. skr. nr 286) att i fråga om avlöning m. m. till befattningshavare i statens tjänst under tjänstgöring vid verkshemvärn meddela vissa särskilda bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder. Sådana bestämmelser ha meddelats den 19 september 1941 i fråga om verkshemvärn vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, den 5 juni 1944 i fråga om verkshemvärn vid flygvapnets centrala flygverkstäder och den 14 september 1944 beträffande verkshemvärn vid försvarets fabriksverk. Enligt bestämmelserna skall verkshemvärnsman under tjänstgöring i krig och under hemvärnets anbefalld beredskap bibehållas vid de avlöningsförmåner m. m. — utom övertidsersättning, resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente — som äro förenade med den befattning han innehar eller förordnats att uppehålla vid verket, och med hänsyn därtill skola hemvärnsskuggörelsens bestämmelser om försörjningsbidrag icke vara tillämpliga å verkshemvärnsman. Vid egentlig fredstjänstgöring skall särskild ersättning av vederbörande verks medel i princip icke beredas, dock att de eljest tillämpliga

avlöningsbestämmelserna m. m. vid sjukdom och olycksfallsskada skola gälla, även om sjukdomen uppkommit eller skadan inträffat i anledning av tjänstgöring vid verkshemvärnet. Under tjänstledighet i fredstid för deltagande i kurs för utbildning av hemvärnsbefäl äger verkshemvärnsman åtnjuta oavkortad lön, dock högst under 10 dagar av ett och samma kalenderår; särskilda föreskrifter gälla i fråga om resekostnads- och traktamentsersättning i anledning av sådan kurs. De bestämmelser, för vilkas innehåll här redogjorts, äro omedelbart tillämpliga beträffande tjänstemän och må enligt vederbörande verks bestämmande i huvudsakliga delar vinna tillämpning å arbetare, som antagas såsom verkshemvärnsmän.

Ett föreliggande förslag om att avskilja verkshemvärnen från det allmänna hemvärnets samt att i organisatoriskt avseende sammanföra dem till en s. k. driftvärnsorganisation, i vilken jämväl andra liknande skyddsorgan skulle ingå, har ännu icke blivit genomfört. Härom må nämnas följande.

Enligt beslut vid 1944 års riksdag (IV h. t., punkt 6; r. skr. nr 4) har en särskild organisation, benämnd byggnads- och reparationsberedskapen, inrättats för utförande vid krig och eljest, då Kungl. Maj:t så förordnar, av befästringsarbeten samt byggnads- eller reparationsarbeten avseende kommunikationsväsendet, krigsindustriella anläggningar och andra anläggningar av betydelse för krigsmakten eller den civila verksamheten. Kungörelse i ämnet har utfärdats den 15 juni 1944 (nr 384). Inom nämnda organisation finnas dels centrala arbetsavdelningar, uppsatta genom organisationschefens i arméns fortifikationsförvaltning försorg på grundval av avtal med statliga och kommunala myndigheter samt enskilda företag och avsedda att efter överbefälhavarens bestämmande kunna insättas för de olika slag av arbeten, för vilka byggnads- och reparationsberedskapen är avsedd, dels ock lokala arbetsavdelningar, uppsatta genom annan statlig myndighets försorg eller ock, i samverkan med organisationschefen eller annan statlig myndighet, genom kommunal myndighets eller enskilt företags försorg och helt avsedda för användning för arbeten inom vederbörande myndighets eller företags verksamhetsområde. Det har avsetts, att den till organisationen för byggnads- och reparationsberedskapen knutna personalen skall kunna beväpnas för självförsvar samt för försvar av arbetsplatser och anläggningar. För att folkrättsligt markera dess ställning har personalen ansetts böra anslutas till hemvärnets, varvid den emellertid skall sammanhållas till en enhet, benämnd driftvärn till skillnad från det allmänna hemvärnets. Enligt ett av organisationschefen utarbetat förslag skulle driftvärnsorganisationen omfatta även de nuvarande verkshemvärnen. I 1944 års statsverksproposition anmäldes i samband med fråga om anslag till byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m. spørgsmålet om ersättning till personal för tjänstgöring i driftvärn. Chefen för försvarsdepartementet förklarade sig därvid anse ett förslag, som grundats på gällande föreskrifter om ersättning åt personal vid hemvärnets och verkshemvärn, godtagbart.

Vid den fortsatta beredningen inom försvars- och finansdepartementen av de med ifrågavarande skyddsorganisationer sammanhängande frågorna ha beaktats vissa av riksdagen i skrivelse nr 4/1944 gjorda uttalanden om att den nya organisationen icke borde uppbyggas på sådant sätt eller så fastläsas, att den finge karaktären av permanent institution, samt att kostnaderna för byggnads- och reparationsberedskapen borde hållas nere så långt möjligt vore. I överensstämmelse härmed har i de bestämmelser angående driftvärnets organisation och uppgifter m. m., vilka numera meddelats i brev den

26 januari 1945 till överbefälhavaren, förutsatts, att verkshemvärn alltjämt skola kunna finnas vid sidan av den till byggnads- och reparationsberedskapen knutna driftvärnsorganisationen samt att bestämmelserna om avlöning m. m. till verkshemvärnsmän icke skola beröras av de bestämmelser i dessa hänseenden, som gälla för driftvärnsmän. Vad angår avlöning m. m. till driftvärnsmän, som äro arbetstagare vid central arbetsavdelning eller vid av statlig myndighet uppsatt lokal arbetsavdelning, innebära de utfärdade bestämmelserna i princip, att driftvärnsman skall bibehållas vid den avlöning m. m., som tillkommer honom såsom arbetstagare, dels under fredstjänstgöring å ordinarie arbetstid — tjänstgöringen får förläggas till den ordinarie arbetstiden allenast då särskilda skäl därtill äro — dels under beredskaps- och krigstjänstgöring, dels ock under erhållen ledighet i fredstid för att genomgå driftvärnsskurs, i sistnämnda fall dock högst under 14 dagar av ett och samma kalenderår; övertidsersättning skall dock icke utgå, och vidare skola särskilda bestämmelser gälla i fråga om resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente. Såsom villkor för medgivande för kommunal myndighet eller enskilt företag att organisera driftvärn gäller, att myndigheten eller företaget gentemot sina driftvärnsmän ikläder sig förpliktelser i huvudsak motsvarande dem, som följa av vad nyss anförts. Med avseende å tillämpningen beträffande driftvärnsmän av 1941 års förordning om ersättning i anledning av krigsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring, har en särskild föreskrift meddelats.

I förhållande till bestämmelserna om avlöning åt verkshemvärnsmän innebära de nu utfärdade avlöningsbestämmelserna för driftvärnsmän främst de olikheterna, att oavkortad lön under ledighet för utbildningskurser kan utgå till verkshemvärnsman högst 10 dagar för år men till driftvärnsman under högst 14 dagar för år samt att sådan förmån kan utgå till verkshemvärnsman endast vid kurs för befälsutbildning men till driftvärnsman även vid annan kurs. Avlöningsbestämmelserna för driftvärnsmän ha erhållit ifrågavarande utformning efter påpekanden av hemvärnsrådet, arméns fortifikationsförvaltning, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen om att vissa av ifrågavarande kurser pågå 14 dagar samt att förutom befälskurser anordnas specialkurser, såsom kulsprutekurser, sjukvårdskurser samt kurser för vapenvård och sprängtjänst m. m.

Jag torde nu få anmäla två frågor om ändringar i de för verkshemvärn gällande bestämmelserna.

Den ena frågan gäller villkoren för att verkshemvärnsman i fredstid skall kunna erhålla oavkortad lön under ledighet för deltagande i kurser. Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 12 januari 1945 hemställt om sådan ändring i de nu gällande bestämmelserna, om möjligt för tillämpning retroaktivt från och med den 1 januari 1945, att verkshemvärnsman under tjänstledighet i fredstid för deltagande i hemvärnsskurs eller undergående av specialutbildning efter vederbörande myndighets beprövande skall äga åtnjuta oavkortad lön under högst 14 dagar av ett och samma kalenderår.

Till motivering av förslaget — som tillkommit efter samråd med styrelserna för de andra verk, vid vilka verkshemvärn nu finnas — har generalpoststyrelsen anfört i huvudsak följande.

Verkshemvårdens uppgift är att försvara vederbörande verks anläggningar i syfte att dels skydda verkets egendom, dels trygga driften vid de försvarade anläggningarna. I betraktande härav måste vidmakthållandet av och bibringandet av erforderlig utbildning åt verkshemvårnet vid de ämbetsverk, där verkshemvård finnes, anses ligga i respektive verks eget intresse. Hemvårdsmans deltagande i hemvårdskurs eller annan speciell utbildning, som det enligt verksledningens bedömning ligger i verkets intresse att hemvårdsmannen genomgår, torde följaktligen böra betraktas såsom i princip likvärdigt med hans fullgörande av vanlig tjänstgöring vid verket. Det synes därför vara riktigt, att vederbörande ämbetsverk helt bestrider de kostnader, som uppkomma genom att en verkshemvårdsmannan beredes tjänstledighet för undergående av dylik utbildning.

De kurser för hemvårdsbefäl, som genom hemvårdsstabens försorg anordnas vid hemvårdens stridsskola, omfatta numera i allmänhet perioder på två veckor. Verksshemvårdsmannan, som anmälts till dylik kurs, måste enligt gällande bestämmelser för att kunna fullfölja kursen vidkännas löneavdrag under den del av härför erforderlig tjänstledighet, som överstiger 10 dagar. Med hänsyn till vad ovan anförts kan det emellertid icke skäligen ifrågasättas, att verkshemvårdsmannan skall vidkännas ekonomiskt avbräck för sin utbildning. Det torde fördenskull vara nödvändigt, att verksstyrelse har befogenhet att bereda verkshemvårdsmannan tjänstledighet med oavkortad lön under åtminstone så lång tid, som de vid hemvårdens stridsskola anordnade kurserna för utbildning av hemvårdsbefäl omfatta.

Det är ofta önskvärt att bereda verkshemvårdsmannen tillfälle att deltaga i annan utbildning än befälskurser, nämligen dels rekrytkurser, särskilt för sådana hemvårdsmän, som ännu icke uppnått värnpliktsåldern och alltså helt sakna militär underbyggnad, dels ock olika slag av specialutbildning, som icke avse egentlig befälsutbildning men dock äro av stor betydelse för hemvårdens värde. Av samma skäl, som anförts i fråga om befälskurserna, synes det fördenskull vara synnerligen angeläget, att verksstyrelserna tillerkännas befogenhet att bevilja verkshemvårdsmannen tjänstledighet med oavkortad lön jämväl för här ifrågakvarande ändamål.

Beträffande all ledighet för verkshemvårdsmannan för deltagande i kurs eller undergående av specialutbildning synes lämpligen böra gälla, att rätten till tjänstledighet med oavkortad lön icke skall vara ovillkorlig, utan att det bör ankomma på vederbörande verksstyrelse att i varje särskilt fall pröva, huruvida sådan tjänstledighet må åtnjutas.

Det andra spörsmål, jag i detta sammanhang anmäler, avser frågan om de medel, av vilka sådana ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvårdstjänstgöring, om vilka förmåles i förordningen 1941:593, skola bestridas. Enligt gällande bestämmelser utbetalas sådana ersättningar från riksförsäkringsanstalten från det å riksstatens fjärde huvudtitel upptagna förslagsanslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. I skrivelse den 14 augusti 1942 ha generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen hemställt, att ersättning, som enligt angivna förordning må tillkomma verkshemvårdsmannan vid något av nämnda verk, skall utbetalas av vederbörande verks medel.

I framställningen har anförts i huvudsak följande.

Enligt kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, skall ersätt-

ning, som utgives enligt nämnda lag, efter riks försäkringsanstaltens bestämmande i vad avser rätten till ersättning samt ersättningens art och storlek, bland annat beträffande arbetare vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk utgivas av respektive myndigheter. Beträffande verkshemvärnsman är emellertid icke olycksfallsförsäkringslagen tillämplig utan förordningen 1941: 593 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring. Enligt denna utgår ersättning icke blott, såsom enligt olycksfallsförsäkringslagen, vid olycksfall, utan även eljest vid sjukdom. Då verkshemvärnsman vid nu avsett verk ådrager sig skada genom olycksfall, kan det möjligen anses, att ersättningen skall utgå av vederbörande verks medel, då nämligen de genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 september 1941 meddelade särskilda bestämmelserna rörande verkshemvärn vid angivna verk innehålla stadgande, att tjänsteman, vilken drabbats av skada till följd av olycksfall, varav föranletts sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, skall äga åtnjuta samma förmåner från vederbörande verk, som skulle tillkommit honom, om olycksfallet eller sjukdomen inträffat under tjänstgöring vid verket. En liknande bestämmelse har meddelats för det fall, att tjänsteman eljest under tjänstgöring vid verkshemvärn ådragit sig sjukdom, men kan vid det förhållandet, att ersättning i anledning av sjukdom, ådragen under tjänstgöring vid verket, icke utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen, icke anses medföra, att ersättningen i detta fall skall utgå av verkets medel. Enligt verksstyrelsernas uppfattning får det emellertid anses lämpligast såväl ur utbetalningssynpunkt som ur kontrollsynpunkt, att ersättningarna vid såväl skada som sjukdom, ådragen under tjänstgöring vid verkshemvärn, utbetalas från ett och samma håll, nämligen från vederbörande verk.

För den föreslagna ändringen i fråga om avlöning vid ledighet för vissa kurser synas mig goda skäl föreligga. Jag kan även tillstyrka, att ändringen genomföres räknat från och med den 1 januari 1945. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser av den föreslagna innebörden.

Efter samråd med cheferna för försvars-, social- och kommunikationsdepartementen anser jag mig böra förorda, att ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid verkshemvärn tillhörande sådant verk, som självt har att utbetala ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen, utbetalas i samma ordning som sistnämnda ersättningar. Detsamma torde emellertid böra gälla i fråga om ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid driftvärn, som är anknutet till av statlig myndighet uppsatt lokal arbetsavdelning; ett sådant driftvärn skiljer sig överhuvud taget föga från ett verkshemvärn. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde Kungl. Maj:t böra utfärda bestämmelser av den angivna innebörden.

3. Löneklassplacering av viss personal, som övergått i statens järnvägars tjänst vid statsförvärv av enskild järnväg.

Lönesystemen vid statens järnvägar och vid de enskilda järnvägarna äro varandra väsentligt olika. Till följd härav måste inplacering å den statliga löneplanen av personal, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med statsförvärv av enskild bana, verkställas individuellt med hänsynstagande till samtliga vid den enskilda banan utgående förmåner. Vad angår de befattningshavare, som vid den enskilda järnvägen haft högre avlöning än som motsvarar lägsta löneklassen i tillämplig lönegrad, sker inplaceringen med i det följande angivet undanlag så, att vederbörande befattningshavare placeras i den löneklass, vars avlöningsbelopp — inberäknat rörligt tillägg och kristillägg — ligger närmast under den sammanlagda lönen vid den enskilda järnvägen. Det belopp, med vilket avlöningen enligt denna löneklass understiger lönen vid den enskilda järnvägen, utgår såsom personligt lönetillägg. Detta tillägg bortfaller sedermera, när befattningshavaren genom löneklassuppflyttning når ett lönebelopp uppgående till eller överstigande vad han skulle ha uppburit vid fortsatt anställning hos den enskilda järnvägen på de före övertagandet gällande villkoren.

Med stöd av beslut vid 1943 års riksdag (prop. nr 168, p. 12; r. skr. nr 331) har Kungl. Maj:t den 30 juni 1943 meddelat följande bestämmelser angående löneklassplacering av vissa befattningshavare, som med anledning av statens övertagande av enskild järnväg efter ingången av år 1940 övergått eller övergå i statens järnvägars tjänst.

1. Befattningshavare, som sedan minst tre år innehaft slutlön enligt den enskilda järnvägens avlöningsbestämmelser, skall vid uppförandet på statens järnvägars aktiva personalstat placeras i den löneklass inom tillämplig lönegrad, för vilken avlöningsförmånernas summa, rörligt tillägg och kristillägg inberäknade, närmast överstiger sammanlagda avlöningen vid den enskilda järnvägen. Finnes ej sådan löneklass inom lönegraden, skall han placeras i dennas högsta löneklass.

2. Befattningshavare, som vid uppförandet på statens järnvägars aktiva personalstat sedan mindre än tre år innehaft slutlön enligt den enskilda järnvägens avlöningsbestämmelser, skall från och med kalenderkvartalet näst efter det, varunder tre år förflutit från ernåendet av nämnda slutlön, placeras i löneklass, som i 1 punkten sägs, där han icke jämlikt hittills gällande regler skolat redan tidigare placeras i nämnda löneklass.

3. Ovan meddelade bestämmelser äga tillämpning från och med den 1 juli 1943. För här avsedda befattningshavare, som dessförinnan övergått på statens järnvägars aktiva personalstat, skall löneklassplaceringen med verkan från och med nämnda dag omregleras på grundval av en omräkning enligt de nya reglerna av löneturen för tiden från övergången.

Beträffande de förhållanden, som föranlett 1943 års riksdagsbeslut, torde jag få hänvisa till propositionen nr 168/1943, i vilken anmälts (s. 29—34) en av svenska järnvägsmannaförbundets styrelse gjord hemställan om för-

bättrad löneklassplacering av övertagen personal ävensom det av järnvägsstyrelsen i ärendet avgivna utlåtande, vilket legat till grund för riksdagsbeslutet.

I en den 7 november 1944 dagtecknad framställning har svenska järnvägsmanufakturörbundets styrelse under erinran om den höjda lönenivån vid de enskilda järnvägarna hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att löneklassplaceringen av befattningshavare, som i samband med förstatligandet av enskilda järnvägar övergått eller övergå i statens järnvägars tjänst, måtte ske efter de grunder, som angivits i förbundets förenämnda framställning. Bifall till förbundets hemställan skulle innebära, att de av Kungl. Maj:t genom beslutet den 30 juni 1943 meddelade bestämmelserna om löneklassplacering för personal, som uppnått slutlön vid den enskilda järnvägen, skulle utsträckas att gälla alla befattningshavare, som under år 1940 eller senare övergått eller övergå i statens järnvägars tjänst och därvid uppförts eller uppföras på statens järnvägars aktiva personalstat. Förbundsstyrelsen har anfört följande.

Förhandlingarna om nya avtal vid de enskilda järnvägarna ha resulterat i ökade löner. Bäst framgår nuvarande löneläge vid enskilda järnvägar, om man betraktar Kristianstadsbanorna, som den 1 juli 1944 övergått i statens järnvägars ägo. En stationskarl, som där har slutlön, erhåller 9 löneklassen vid statens järnvägar. En stationskarl vid Göteborg—Borås järnväg, som övertogs 1940, blev då placerad i 6 löneklassen. Ur lönesynpunkt har alltid Göteborg—Boråsbanan varit jämförbar och till och med bättre än Kristianstadsbanorna. Det råder ingen tvekan om att flertalet av den sedan 1940 övertagna personalen, om den ej blivit statsanställd, skulle ha haft en bättre löneställning än den nu uppbär vid statens järnvägar.

Utlåtanden över förbundsstyrelsens framställning ha avgivits av järnvägsstyrelsen och allmänna lönenämnden.

Järnvägsstyrelsen har i huvudsak anfört följande.

Övertagandet av de enskilda järnvägarna har vad beträffar järnvägar, som övertagits år 1940 eller senare, med undantag för de två mindre järnvägarna Mjölby—Hästholmen och Borås—Ulricehamn, skett den 1 juli. För underlättande av arbetet med löneplaceringen m. m. är i förvärvsavtalen intaget föreskrift om att vid tiden före statens övertagande av järnvägen gällande anställnings- och avlöningsvillkor som regel skola i tillämpliga delar gälla intill nästpåföljande 1 januari. Inplaceringen i statens järnvägars löneplan sker således i regel den 1 januari. Bland de löneförmåner, som skola tagas i betraktande vid löneinplaceringen, äro å ena sidan rörligt tillägg och kristillägg vid statens järnvägar och å andra sidan dyrtidstillägg vid den enskilda järnvägen. Enligt gällande bestämmelser om rörligt tillägg och kristillägg ändras procentalen för dessa efter levnadskostnadstalet kvartalsvis från och med kalenderkvartalets början. Vid de enskilda järnvägarna tillämpas emellertid i enlighet med gällande avtal den regeln, att eventuell ändring i procentalet för dyrtidstillägget skall vidtagas från och med andra månaden i kalenderkvartalet. På grund härav och då levnadskostnadstalet under tiden till mitten av år 1942 oavbrutet stegrats, har lönen vid den enskilda järnvägen i de flesta fall kommit att beräknas efter lägre levnadskostnadstal än lönen vid statens järnvägar vid samma tidpunkt. Detta förfaringssätt, som haft fullt stöd i de i förvärvstalen angivna grunderna för

löneförmånernas beräkning, har i många fall medfört, att vederbörande tjänsteman blivit inplacerad i lägre löneklass än som skulle skett, om samma indextal tillämpats i båda fallen. Detta gäller dock endast banor, som övertagits under tiden intill den 1 juli 1942. Sedan sistnämnda tidpunkt ha icke så stora förändringar i levnadskostnadsstalet inträffat, att procenttalen för ifrågavarande tillägg påverkats därav.

Såsom styrelsen ovan framhållit, utgå vid enskilda järnvägar särskilda konjunkturtillägg. Ehuru dessa tillägg måste betraktas som en rent tillfällig löneförmån, skola de, i enlighet med de i förvärrsavtalen angivna grunderna, tagas i betraktande vid löneinplaceringen. Tilläggen äro helt konjunkturbetonade och i hög grad påverkade av vederbörande enskilda järnvägs ekonomiska bärkraft. Sålunda ha vissa järnvägar på grund av ekonomiska svårigheter tidvis måst tillgripa lönereduceringar. Konjunkturtilläggen ha emellertid vid en del järnvägar blivit ganska avsevärt höjda under de senare åren. Vid vissa järnvägar utgår numera även dyrtidstillägg på dessa tillägg, för närvarande med 62 procent. Det torde få anses sannolikt, att höjda konjunkturtillägg skulle kommit att utgå vid de flesta enskilda järnvägar, som förstатligats under tiden $\frac{1}{1}$ 1940— $\frac{30}{100}$ 1942, därest järnvägarna i fråga fortfarande drivits i enskild regi. Höjningen av konjunkturtilläggen har medfört, att de flesta befattningshavare vid de enskilda järnvägar, som övertagits den 1 juli 1942 eller senare, vid inplacering i statens järnvägars löneplan — förutom att, som ovan påvisats, sättet för beräkningen av dyrtidstillägget för dem ej verkat oförmånligt — i sina löneförmåner vid den enskilda järnvägen även fått inräkna högre konjunkturtillägg än personalen vid tidigare övertagna banor.

Med hänsyn till vad ovan anförts angående sättet för dyrtidstilläggets beräkning vid inplacering i statens järnvägars löneplan av befattningshavare, som övertagits med de järnvägar, som förstатligats under tiden $\frac{1}{1}$ 1940— $\frac{30}{100}$ 1942, i förhållande till personalen vid senare övertagna järnvägar, ävensom med hänsyn till de höjda konjunkturtillägg, som tagits i betraktande vid lönebestämningen för sistnämnda personal, anser styrelsen starka skäl tala för, att de befattningshavare, som övergått i statens järnvägars tjänst under tiden $\frac{1}{1}$ 1940— $\frac{30}{100}$ 1942 i samband med statsförvärv av enskild järnväg och som icke kommit i åtnjutande av lönereglering med stöd av punkt 1 i bestämmelserna i Kungl. Maj:ts ovannämnda brev den 30 juni 1943, nu beredas fördelaktigare löneklassplacering för att komma någorlunda i nivå med personal, som övertagits efter sistnämnda datum. Styrelsen anser, att denna reglering lämpligen bör ske på så sätt, att löneklassplaceringen för dylik befattningshavare, med verkan från och med den 1 juli 1945, omregleras på grundval av en omräkning enligt den principen, att vederbörande beräknas vid uppförandet på aktiv stat ha placerats i den löneklass inom tillämplig lönegrad, för vilken avlöningsförmånernas summa, rörligt tillägg och kristillägg inräknade, närmast överstiger sammanlagda avlöningen vid den enskilda järnvägen. Finnes ej sådan löneklass inom lönegraden, skall han placeras i dennas högsta löneklass.

Det antal befattningshavare, som skulle beröras av en dylik ändring i de hittills tillämpade bestämmelserna, utgör omkring 300. Merkostnaden kan beräknas till omkring 42 000 kronor per år under de närmaste åren. Bifall till järnvägsmannaförbundets yrkande skulle, vid hittills övertagna banor, beröra sammanlagt omkring 500 befattningshavare. Merkostnaden härför kan beräknas till omkring 62 000 kronor per år under de närmaste åren.

Allmänna lönenämnden har tillstyrkt järnvägsstyrelsens förslag.

Såsom av den lämnade redogörelsen för lönesättningen i fråga om överta-
gen järnvägspersonal framgår, erhåller befattningshavare, som vid den en-
skilda järnvägen åtnjutit högre avlöning än som motsvarar lägsta löneklas-
sen i respektive lönegrad, inplacering i den löneklass, i vilken löneförmå-
nerna närmast understiga lönen vid den enskilda banan, varjämte han er-
håller ett personligt lönetillägg, motsvarande skillnaden. Enligt beslut vid
1943 års riksdag skall dock befattningsshavare, som sedan minst tre år in-
nehäft slutlön enligt den enskilda järnvägens avlöningsbestämmelser, vid
uppförandet på statens järnvägars aktiva personalstat inplaceras i den löne-
klass inom tillämplig lönegrad, som ligger närmast över nämnda slutlön.
Samma löneklassplacering skall befattningshavare, som vid övergången i
mindre än tre år innehäft dylik slutlön, erhålla efter det tre år förflutit från
ernåendet av slutlönen.

Departement-
i chefen.

Järnvägsmannaförbundets styrelse har nu gjort framställning i syfte att
samtliga befattningshavare, vilka den 1 januari 1940 eller senare övergått
eller komma att övergå på statens järnvägars aktiva personalstat, skola in-
placeras i den löneklass inom tillämplig lönegrad, i vilken löneförmånerna
närmast överstiga lönen vid den enskilda banan. Framställningen har moti-
verats med den förbättrade löneställningen vid de enskilda banorna.

Järnvägsstyrelsen har tillstyrkt framställningen såvitt angår befattnings-
havare, som under tiden 1 januari 1940—30 juni 1942 i samband med stats-
förvärv av enskilda järnvägar övergått till anställning vid statens järnvägar.
Styrelsen har härvid framhållit, att dessa befattningshavare finge anses ha
erhållit en mindre förmånlig löneklassplacering jämfört med senare över-
tagna befattningshavare dels på grund av det sätt, på vilket dyrtidstillägget
vid den enskilda järnvägen beräknats vid lönejämförelsen, dels i betraktande
av att höjda konjunkturtillägg inverkat till den senare övertagna personalens
förmån.

Då det av järnvägsstyrelsen framlagda förslaget, vilket biträtts av järn-
vägsmannaförbundet och tillstyrkts av allmänna lönenämnden, synes mig in-
nebära en godtagbar lösning, får jag förorda bifall till detsamma. Den nya
ordningen synes, på sätt järnvägsstyrelsen förordat, böra tillämpas från och
med den 1 juli 1945.

Förslaget synes böra underställas riksdagen, vars bemyndigande för Kungl.
Maj:t att meddela föreskrift i ämnet torde böra inhämtas.

4. Fråga om undanröjande av vissa ojämnheter vid löne- klassplacering.

I skrivelse den 9 maj 1944, nr 259, med anledning av väckta motioner
(I: 182 och II: 248 samt II: 127 och II: 272) har riksdagen berört vissa i
motionerna påtalade ojämnheter vid löneklassplacering enligt civila avlö-
ningsreglementet m. fl. författningar. I skrivelsen har framhållits, att det
syntes önskligt, att ifrågavarande ojämnheter i lönesystemet undanröjdes så
långt detta kunde visa sig praktiskt möjligt, samt att riksdagen funnit fog

föreligga för en hemställan till Kungl. Maj:t om ett övervägande på vilket sätt och i vilken omfattning detta eventuellt kunde ske. Riksdagen har således anhållit om övervägande av möjligheterna att undanröja av riksdagen antydda och därmed jämförliga ojämnheter vid löneklassplacering.

Allmänna lönenämnden har, efter hörande av vissa myndigheter, den 16 februari 1945 avgivit yttrande i ärendet.

Jag anhåller nu att få anmäla den i ärendet föreliggande utredningen.

De förevarande spörsmålen beröra tillämpningen av den i avlöningsreglementena förekommande *sneddningsregeln*, vilken innebär, att befordran regelmässigt skall medföra löneförhöjning med åtminstone en löneklass. Enligt sneddningsregeln skall tjänsteman vid befordran placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde. Dessutom skall för bestämmande av tidpunkt för löneklassuppflyttning i den nya tjänsten tagas i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder tjänstemannen i den lägre tjänsten tillhört eller beräknas ha tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han efter befordran hänföres.

Sneddningsregeln tillämpas icke blott vid befordran till tjänst i högre lönegrad utan även vid befordran från icke ordinarie till ordinarie tjänst. Vid befordran från extra ordinarie till ordinarie befattning inom samma lönegrad tillämpas dock i allmänhet en *spärregel*, innebärande att tjänstemannen i dylikt fall icke må placeras i högre löneklass än som skulle ha tillkommit honom, om han erhållit den ordinarie tjänsten vid tidpunkten för tillträdet av den extra ordinarie befattningen.

Enligt de före år 1939 gällande avlöningsreglementena tillämpades ett *tillgodoräkningssystem*, innebärande att tjänsteman vid befordran fick för löneklassplacering efter vissa grunder tillgodoräkna tidigare anställning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning prövades svara mot eller vara jämförbar med eller högre än den erhållna befattningen. Vid befordran från en ordinarie tjänst till en annan tillämpades tillgodoräkningssystemet vid sidan av sneddningsregeln. Vid befordran från icke-ordinarie till ordinarie befattning tillämpades endast tillgodoräkningssystemet, vilket för normalfallen innebar, att för bestämmande av lönetur fick tillgodoräknas den tid utöver tre år, under vilken tjänstemannen efter fyllda 18 år i en följd innehaft anställning, som på sätt nyss nämnts fanns vara åtminstone likvärdig med den ordinarie tjänsten.

a) *Fråga om tillämpning av sneddningsregeln i vissa fall å befattningshavare, som övertagits från enskild järnväg.*

I motionen II: 127 har hemställts om meddelande av beslut, att befattningshavare, som vid övertagandet av enskild järnväg anställas på aktiv stat vid statens järnvägar, skola anses ha erhållit befordran och därför få sneddningsregeln tillämpad på sig, därest de erhålla en befattning, som i lönegradshänseende är högre än den, som angivits för dem i den vid köpekontraktet rörande järnvägen fogade personalförteckningen.

Det förhållande, som framställningen åsyftar, framgår av följande exempel. I nyssnämnda personalförteckning upptages en viss grupp anställningshavare vid den enskilda järnvägen till placering i befattning tillhörande lönegraden A 5 vid statens järnvägar. För att icke löneminskning skall inträda hänföras anställningshavarna enligt fastställda regler till 6 löneklassen. Då sedan personalen överföres på statens järnvägars aktiva stat — vilket i regel sker efter ett halvår från övertagandet, under vilken tid personalen avlönats enligt den enskilda järnvägens bestämmelser — erhålla en del av anställningshavarna befattning i lönegraden A 6, men detta medför icke ändrad löneklassplacering. De anställningshavare, som först efter någon tid i vanlig ordning befordras från A 5 till A 6, bli däremot enligt sneddningsregeln hänfödda till 7 löneklassen och gå således i löneturen förbi dem, som äro före i befordringsturen.

I yttrande den 15 mars 1944 över motionen anförde järnvägsstyrelsen bland annat följande.

En i styrelsen verkställd preliminär utredning om det ungefärliga antal fall, då med enskild järnväg i SJ inlemmad personal vid själva övertagandet tilldelats annan lönegradsplacering, än som framgår av bilaga C till köpekontrakten, har givit följande resultat.

Banavdelningen	13 man
Maskinavdelningen	99 »
Trafikavdelningen	190 »
	<hr/> 302 man.

Bilaga C till kontraktet om enskild järnvägs övertagande uppgöres på så tidigt stadium, att man som regel ej hunnit eller haft möjlighet utreda, hur många befattningar av det ena eller andra slaget, som erfordras, när järnvägen kommer att drivas i SJ regi. Därför sker lönegradsplaceringen oftast schematiskt enligt den regel, som på sin tid framfördes av 1936 års järnvägskommitté och som vann statsmakternas bifall (se statsutskottets utlåtande nr 172/39) innebärande, att avlöningsvillkoren skola såvitt möjligt bli de samma, som gällt för vederbörande vid den enskilda banan, d. v. s. så att begynnelselönen blir den vid övertagandet innehavda och slutlönen så vitt möjligt densamma, som vederbörande kunnat uppnå i sin före övertagandet innehavda tjänst. I en del fall vet man dock numera, sedan viss erfarenhet vunnits, redan vid angivna tillfälle vilka befattningar, som kunna ifrågakomma. Lokförare och lokeldare å normalspårslinjer upptagas således i bilaga C till köpekontraktet automatiskt i lönegrad A 12 resp. A 7, medan däremot lokförare och lokeldare å smalspårslinjer placeras i resp. lönegrad A 10 och A 6, oavsett vilka slutlöner de innehaft vid den enskilda järnvägen. Denna möjlighet att redan i bilagan C kunna angiva den eller de befattningar, som komma att erfordras i SJ regi, förefinnes även beträffande en del andra befattningar, såsom t. ex. i fråga om konduktörer och vissa förmans- och mästarbefattningar. Detta förfarings-sätt har emellertid ej tillämpats förrän under de senaste åren och endast i fråga om sådana tjänster, där på förhand full klarhet råder om behovet i SJ regi av antalet befattningar i viss lönegrad. Det synes angeläget påvisa detta förhållande för att klargöra, att även ett bifall till motionen ej skulle skapa någon full rättvisa utan fastner kan komma att skapa nya orättvisor, såsom framgår av följande exempel. Lokeldarna vid smalspårsjärnvägen

Kalmar—Berga, som övertogs den $\frac{1}{7}$ 1940, hava i bil. C till kontraktet upptagits i 5 lönegraden, men konstituerades redan vid första årsskiftet efter övertagandet till ordinarie maskinbiträden. Vid bifall till motionen skulle således dessa tjänstehavare tilldelas en extra löneklass. Lokeldarna vid Karlshamn—Vislanda—Bolmens järnväg, som övertogs den $\frac{1}{7}$ 1943, äro däremot å bil. C till kontraktet direkt placerade i 6 lönegraden. Dessa kunna därför ej komma i åtnjutande av denna eventuella extra löneklass och bliva således, om motionen bifalles, eftersatta lokeldarna vid Kalmar—Berga.

S. k. »sneddning» ifrågakommer endast vid befordran. Man kan givetvis ej med fog påstå, att en med enskild järnväg övertagen person vid själva övertagandet erhåller befordran — oavsett i vilken befattning han då antages — eftersom han aldrig tidigare varit anställd vid SJ eller i annan stats-tjänst. Gällande avlöningsbestämmelser hava därför lagt hinder i vägen för ett förfarande enligt i motionen antydd riktning.

Styrelsen erinrade vidare, att sneddningsregeln medförde ojämnhet icke blott i nu åsyftade fall utan överhuvud vid täta befordringar mellan närliggande lönegrader. I anslutning härtill yttrade styrelsen, att det låge nära till hands att beträffande den övertagna personalen gå en väg motsatt den motionärerna tänkt sig för att undanröja den påtalade olägenheten, d. v. s. att förvägra de kort tid efter övertagandet befordrade att snedda i vanlig ordning. En generell regel i sådan riktning hade funnits i tidigare gällande avlöningsreglemente, men den hade borttagits efter något år, och styrelsen ville icke förorda dess återinförande.

Styrelsen ansåg sig emellertid böra avstyrka de i motionen föreslagna åtgärderna, i all synnerhet som löneklassplaceringen icke på något sätt inverkade på tjänsteturen.

I yttrande den 19 december 1944 till allmänna lönenämnden har järnvägsstyrelsen vidhållit avstyrkandet.

Allmänna lönenämnden har i sitt yttrande anfört följande.

Såsom framgår av statsutskottets utlåtande den 28 april 1944, nr 117, har allmänna lönenämnden (kommunikationsverken) den 8 mars 1944 till utskottet avgivit yttrande över ifrågavarande motion. I lönenämndens yttrande, vilket såsom bilaga fogats till statsutskottets berörda utlåtande, anföres bland annat, att några betänkligheter icke syntes behöva möta mot att — så länge nu tillämpade regler för lönegradsplaceringen av övertagen järnvägspersonal komme att gälla — medgivande till löneklassplacering lämnades av det innehåll, som i motionen föreslagits. Med hänsyn härtill ansågo sig lönenämnden kunna på det sätt tillstyrka bifall till motionen, att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser i det av motionärerna angivna syftet, som Kungl. Maj:t efter utredning kunde finna lämpliga. Därvid syntes — i anslutning till vad som föreskrivits i kungl. brev den 30 juni 1943 angående ändrade bestämmelser om löneklassplacering av vissa befattningshavare, som i samband med statsförvärf av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst — eventuella bestämmelser i så måtto böra erhålla retroaktiv giltighet, att för befattningshavare, som efter ingången av år 1940 men före bestämmelsernas ikraftträdande övergått på statens järnvägars aktiva personalstat, löneklassplaceringen med verkan från och med ikraftträdandet omreglerades på grundval av en omräkning enligt de nya reglerna av löneturen för tiden från övergången.

I anledning av den nu föreliggande remissen har lönenämnden underkastat den i motionen väckta frågan förnyad prövning mot bakgrunden av de förhållanden, som i riksdagsskrivelsen beröras. Lönenämnden får därvid till en början framhålla, att — enligt vad som numera inför lönenämnden upplysts — antalet befordringsfall av det slag, som i motionen åsyftas, visat sig vara större än vad lönenämnden vid avgivande av sitt tidigare utlåtande förutsatte och sammanlagt uppgå till något över 300. Vidare har järnvägsstyrelsen i en handlingarna i ärendet bilagd, den 15 mars 1944 dagtecknad promemoria påvisat, att även ett bifall till motionen ej skulle skapa full rättvisa utan fastmer kunde komma att skapa nya orättvisor, varpå i promemorian exempel lämnas. Nu omförmälda förhållanden har lönenämnden emellertid ansett icke utgöra tillräckligt skäl för lönenämnden att frångå sin i yttrandet den 8 mars 1944 intagna ståndpunkt. Lönenämnden vill sålunda tillstyrka, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att utfärda de bestämmelser, som för en tillfredsställande reglering av de i motionen avsedda förhållandena kunna finnas erforderliga. Under hänvisning i övrigt till sitt nyssnämnda yttrande den 8 mars 1944 får lönenämnden förorda, att den tidpunkt, från och med vilken en omreglering av löneklassplaceringen borde få retroaktiv verkan i utbetalningshänseende, bestämmes till den 1 juli 1944, varigenom samma resultat torde uppnås, som om motionen vid 1944 års riksdag II: 127 hade av nämnda riksdag bifallits i enlighet med lönenämndens då framställda förslag.

Lönenämndens ledamot *G. Ruist* har i särskilt yttrande avstyrkt åtgärder i motionens syfte och därvid framhållit bland annat, att andra ojämnheter skulle uppstå vid genomförande av den föreslagna ändringen samt att det icke skulle vara lämpligt att nu införa bestämmelser, som tillgodosåge blott vissa av de övertagna tjänstemännen.

Enligt min uppfattning saknas icke fog för yrkandet att de fall, då anställningshavare, som övertagits från enskild järnväg, vid överförande till statens järnvägars aktiva stat erhåller högre befattning än som angivits i bilaga till köpekontraktet angående järnvägen, i löneklasshänseende behandlas som befordringsfall. Den omständigheten, att därigenom icke skapas full likformighet i löneklasshänseende för olika övertagna personalgrupper, bör icke utgöra hinder för ändringens vidtagande. Ojämnheter vid tillämpningen kunna nämligen icke helt undvikas, hur löneklassreglerna än utformas. I det föregående (punkt 3) har jag tillstyrkt jämkning i annat hänseende av reglerna om löneklassplacering för personal, som tidigare övertagits från enskild järnväg. Denna jämkning synes icke böra påverka ställningstagandet till den nu föreliggande frågan. I likhet med allmänna lönenämnden förordar jag, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande till den omreglering av löneturen för övertagen järnvägspersonal, som erfordras för tillgodosende i princip av syftet med motionen. För redan övertagen personal bör därvid företagas en retroaktiv omräkning av löneturen från övergången till statens järnvägars aktiva stat. Någon retroaktiv löneutbetalning i anslutning därtill anser jag mig dock icke böra tillstyrka, utan jag förordar, att omregleringen genomföres med verkan från och med den 1 juli 1945.

*Departements-
chefen.*

b) Vissa ojämnheter i löneklassplacering vid täta befordringar mellan närliggande lönegrader.

I riksdagsskrivelsen har vidare påtalats det förhållandet, att av två tjänstemän, som befordras till samma lönegrad, den som är efter i befordringsturen och därför senare uppnår den högre lönegraden, likväl tack vare sneddningsregeln kan komma i bättre lönetur än den tidigare befordrade, om han under tiden passerar en mellangrad.

Allmänna lönenämnden har i fråga härom anfört följande.

Förhållandet åskådliggöres bäst med följande exempel, avfattat i anslutning till riksdagsskrivelsen:

Tjänstemannen A		Tjänstemannen B	
$\frac{1}{7}$ 1939	A 17: 21	$\frac{1}{7}$ 1939	A 17: 21
$\frac{1}{1}$ 1945	A 21: 23	$\frac{1}{7}$ 1945	A 20: 23
$\frac{1}{1}$ 1948	A 21: 24	$\frac{1}{1}$ 1946	A 21: 24.

I ovanstående exempel erhåller A., oaktat han befordrats till tjänst i A 21 ett år tidigare än B., uppflyttning till slutlöneklass (24 löneklassen) först två år efter denne. Förhållandet följer direkt av avlösningsreglementets grundläggande bestämmelser angående tjänstemans löneklassplacering vid befordran till tjänst inom högre lönegrad.

Det är enligt lönenämndens mening förklarligt, om ett förhållande sådant som det nu angivna framstår såsom mindre tillfredsställande. Att åstadkomma ändrade bestämmelser på ett sådant sätt, att full rättvisa i alla lägen skapas, möter emellertid betydande svårigheter. Lönenämnden har haft under övervägande olika uppslag till ändrade bestämmelser, bland annat följande.

Om man skulle anse, att i ovan anförda exempel tjänstemannen B. blivit i löneklasshänseende onödigt gynnsamt ställd tack vare befordringen till tjänst i mellanliggande lönegrad, kunde man föra det resonemanget, att en eventuell motåtgärd borde avse viss spär beträffande den slutliga löneklassplaceringen i fallet B. Man kunde exempelvis tänka sig en spärregel av det innehållet, att tjänsteman som, efter vunnen befordran från tjänst i lägre till tjänst i högre lönegrad, erhöle befordran till tjänst inom än högre lönegrad, icke finge i sistnämnda tjänst erhålla gynnsammare placering i löneklasshänseende, än om han tillträtt denna tjänst vid tidpunkten för tillträddandet av den omedelbart dessförinnan innehavda tjänsten. Effekten av en dylik spärregel skulle i ovan omnämnda fall bli följande:

Tjänstemannen A (= ovan)		Tjänstemannen B	
$\frac{1}{7}$ 1939	A 17: 21	$\frac{1}{7}$ 1939	A 17: 21
$\frac{1}{1}$ 1945	A 21: 23	$\frac{1}{1}$ 1945	A 20: 23
$\frac{1}{1}$ 1948	A 21: 24	$\frac{1}{1}$ 1946	A 21: 23
		$\frac{1}{1}$ 1948	A 21: 24.

I det exempel, som ovan valts, skulle sålunda en spärregel av nyss angiven innebörd medföra, att A. och B. samtidigt uppnådde slutlöneklassen i den sist erhållna tjänsten. Härigenom skulle i detta fall en reglering av löneklassfrågan ernås, som ur vissa synpunkter kunde anses tillfredsställande. Emellertid föreligga svårigheter att överblicka verkningarna av en eventuell spärregel för olika förekommande befordringsfall, bland annat vid befordran inom olika lönegrader av icke-ordinarie anställning samt från icke-ordi-

narie till ordinarie, respektive från icke-ordinarie över ordinarie till icke-ordinarie anställning. Härtill kommer, att införandet av en ny spärregel i löneklasshänseende skulle innebära en rubbning av en i avlöningsreglementet fastställd, betydelsefull principbestämmelse, vilken tillförsäkrar tjänstemännen viss förmån vid befordran till högre tjänst. Med hänsyn till nu angivna omständigheter anser lönenämnden, att en dylik åtgärd icke bör vidtagas annat än möjligen i samband med tillkomsten av nytt avlöningsreglemente.

Under återopande av det anförda och då lönenämnden icke är i tillfälle att i detta sammanhang framföra något ytterligare uppslag till undanröjande av de i riksdagsskrivelsen påtalade ojämnheterna i löneklasshänseende, så vitt nu är i fråga, anser lönenämnden att riksdagsskrivelsen i denna del icke bör föranleda ändring i gällande bestämmelser angående löneklassplacering.

Lönenämnden har härtill fogat det allmänna uttalandet, att principiella ändringar i gällande bestämmelser angående löneklassplacering icke borde genomföras annat än i samband med tillkomsten av nytt avlöningsreglemente men att vad i ärendet förekommit gäve lönenämnden anledning att understryka angelägenheten av att frågan om en revision av gällande avlöningsbestämmelser snarast upptoges till övervägande.

I likhet med lönenämnden anser jag, att ändringar av större räckvidd i gällande bestämmelser angående löneklassplacering icke lämpligen kunna genomföras annat än i samband med en allmän lönereglering. Tilläggas må endast, att erfarenheterna från olika ärenden, i vilka jämkningar i lönetursreglerna ifrågasatts, giva vid handen, att ojämnheter i löneturen över huvud icke kunna undvikas med nuvarande löneklasssystem utan att detta tynges med invecklade detaljbestämmelser.

*Departements-
chefen.*

c) Fråga om retroaktiv tillämpning av vissa från och med den 1 juli 1939 gällande lönetursregler.

I riksdagsskrivelsen har i anslutning till uttalanden i motionerna I: 182 och II: 248 samt II: 272 erinrats, att de från och med den 1 juli 1939 gällande reglerna om sneddnning vid befordran från extra ordinarie till ordinarie befattning icke erhållit retroaktiv tillämpning, vilket medfört, att en del tjänstemän, vilka redan före bestämmelsernas ikraftträdande blivit ordinarie, kommit att ställas ogynnsammare än tjänstemän, som senare befordrats till ordinarie.

Såsom förut nämnts, ersattes i de nya avlöningsreglementena den tidigare tillgodoräkningsregeln vid befordran från icke-ordinarie till ordinarie tjänst med sneddningsregeln. Under åren närmast före löneregleringen hade familjepensionsrätt införts för extra ordinarie tjänstemän. Som kompensation för familjepensionsavdragen erhöles de extra ordinarie tjänstemännen till en början särskilda lönetillägg. Dessa avvecklades vid löneregleringens genomförande år 1939. I stället omkonstruerades löneplanen för extra ordinarie tjänstemän sålunda, att lägsta löneklassen inom varje lönegrad bortogs, vilket för framliden innebar, att begynnelselönen höjdes med en löneklass.

Härigenom skapades även gynnsammare förutsättningar för övergång till sneddningsregeln, vilken eljest vid ordinariebefordran genomsnittligt skulle medfört ogynnsammare resultat för tjänstemännen än tillgodoräknings-systemet.

Vad beträffar de extra ordinarie tjänstemän, som den 1 juli 1939 skulle övergå till de nya avlöningsbestämmelserna, övervägdes olika övergångsordningar beträffande löneklassplaceringen. I de särskilda kungörelser, som reglerade övergången till de nya civila och militära ordinarie- och icke-ordinariereglementena (1939: 274 och 277) föreskrevs emellertid, att extra ordinarie tjänsteman, som före övergången tillhörde lägre löneklass än den högsta inom vederbörande lönegrad, utom i vissa undantagsfall skulle placeras en löneklass högre än den löneklass han tillhörde omedelbart före övergången, samt att han skulle för vidare löneklassuppflyttning äga taga i beräkning den tid, varunder han tillhört eller beräknades ha tillhört den lägre löneklassen. Om han från och med den 1 juli 1939 befordrades till ordinarie tjänsteman, skulle sneddningsregeln tillämpas med utgångspunkt från den löneställning han enligt vad nyss nämnts samma dag skulle erhållit, om han kvarstått i den extra ordinarie befattningen.

Genom att övergångsbestämmelserna erhöillo detta innehåll kunde de särskilda lönetilläggen för extra ordinarie tjänstemän avvecklas. Det förutsågs emellertid, att de nya bestämmelserna övergångsvis skulle medföra en viss olikformighet, i det att tjänstemän, som efter ikraftträdandet befordrades från extra ordinarie till ordinarie tjänst, i avsevärd utsträckning skulle komma i bättre lönetur än de, som före ikraftträdandet erhållit motsvarande befordran. Av myndigheternas yttranden till lönenämnden framgår också, att detta blivit fallet. Yttrandena gå emellertid övervägande i den riktningen, att utjämning härutinnan icke lämpligen kan ske eller i varje fall skulle möta synnerliga svårigheter.

Allmänna lönenämnden har beträffande de nu förevarande motionerna an- fört följande.

Motionerna avse en ojämnhhet i löneklasshänseende, vilken — på sätt i riksdagsskrivelsen anges — uppkommit genom att den i civila avlöningsreglementet införda bestämmelsen om sneddnning vid befordran från extra ordinarie till ordinarie befattning ej givits retroaktiv tillämpning. Detta har medfört, att vissa tjänstemän, som före reglementets ikraftträdande blivit ordinarie, kommit i ogynnsammare ställning i löneklasshänseende än tjänstemän, som befordrats från extra ordinarie till ordinarie tjänst från och med eller efter den 1 juli 1939. Följande, på grundval av motionen I: 182 uppgjorda exempel är i detta hänseende belysande (löneplansbeteckningarna för tiden före den 1 juli 1939 ha för enkelhetens skull angivits enligt de nya reglementena):

Tjänstemannen A			Tjänstemannen B		
$\frac{1}{5}$	1936	..... Eo 5	$\frac{1}{7}$	1938	..... Eo 5: 3
$\frac{1}{9}$	1938	..... A 5: 5	$\frac{1}{7}$	1939	..... Eo 5: 4
$\frac{1}{10}$	1941	..... A 5: 6	$\frac{1}{4}$	1941	..... A 5: 5
$\frac{1}{10}$	1944	..... A 5: 7	$\frac{1}{7}$	1941	..... A 5: 6
		etc.	$\frac{1}{7}$	1944	..... A 5: 7
					etc.

I ovan anförda exempel har tjänstemannen B., som erhöll extra ordinarie anställning omkring 2 år och ordinarie tjänst omkring $2\frac{1}{2}$ år senare än tjänstemannen A., likväl passerat den senare i löneklasshänscende med ett kvartal. Förhållandet beror i detta fall närmast på att B. den 1 juli 1939, då den nuvarande löneregleringen trädde i kraft, erhöll en extra löneklassuppflyttning och därmed kom i sådant läge i löneklasshänscende, att han vid löneklassplaceringen i samband med ordinarieblivandet kunde få för vidare löneklassuppflyttning såsom ordinarie taga i beräkning viss tjänstgöringstid såsom extra ordinarie.

Lönenämnden vill erinra, att den särskilda löneklassuppflyttning, som flertalet extra ordinarie tjänstemän erhöilo den 1 juli 1939, hade sin grund i det förhållandet, att extra ordinarie tjänstemän från och med nämnda dag hade att själva vidkännas kostnaden för avdrag för familjepension. I utlåtande den 3 juni 1939 över en inom finansdepartementet upprättad promemoria angående övergångsbestämmelser till de nya avlöningsreglementena, i vilken promemoria ifrågavarande löneklassuppflyttning för extra ordinarie tjänstemän föreslogs, anförde kommunikationsverkens lönenämnd bland annat följande.

De föreslagna föreskrifterna kunde — även vid jämförelse mellan extra ordinarie och ordinarie tjänstemän — komma att medföra omkastningar i löneklassplacering och lönetur. Lönenämnden vore fullt medveten om, att ojämnheter i lönehänscende av ifrågavarande och liknande slag icke kunde helt undvikas vid övergång till det nya lönesystemet. I syfte att i möjligaste mån undvika dylika ojämnheter hade emellertid olika alternativa förslag utarbetats inom nämnden och varit föremål för övervägande. Därvid hade, bland andra, den synpunkten framförts, att de skäl, som tidigare i olika sammanhang anförts för uppflyttning en löneklass av de extra ordinarie tjänstemän, vilka omedelbart före övergången åtnjöte provisoriskt lönetilllägg, icke vidare kunde göras gällande med samma styrka, då nämnda tjänstemän beretts förbättrad löneställning. Ur synpunkten att alltför stora förändringar i olika personalgruppers inbördes löneställning borde undvikas såväl vid övergången som framdeles, förordade lönenämnden i främsta rummet ett alternativ, enligt vilket compensationen för familjepensionsavgifterna efter övergången till nya avlöningsystemet borde beredas genom personliga lönetilllägg.

Såsom framgår av vad kommunikationsverkens lönenämnd anfört, ha de konsekvenser av de nya bestämmelserna, som sålunda uppkommit, varit förutsedda. Erinras må ock att Kungl. Maj:t genom beslut den 2 februari 1940 lämnat utan åtgärd en framställning av trafiktjänstemännens riksförbund med i huvudsak enahanda syfte som det i motionen II: 272 till 1944 års riksdag gjorda yrkandet.

Det är enligt lönenämndens mening svårt att bortse från, att här föreligger ett förhållande, som i vissa fall ter sig såsom en orättvisa. Den tid som förflutit, sedan de nuvarande avlöningsreglementena den 1 juli 1939 trädde i kraft, har medfört, att tillräckliga erfarenheter av övergångsbestämmelsernas verkningar numera vunnits beträffande olika förekommande fall. I och för sig skulle sålunda numera förutsättningar för ett ingripande i reglerande riktning kunna anses föreligga. Emellertid visar det sig vid närmare undersökning av frågan, att en ändring av de hithörande bestämmelserna stöter på stora svårigheter att genomföra.

Ett alternativ för problemets lösning vore måhända att övergångsvis medge även de ordinarie tjänstemännen en löneklassuppflyttning från och med den 1 juli 1939. En dylik åtgärd — vilken icke nödvändigtvis behövde förknippas med rätt till retroaktiv löneutbetalning — skulle i vissa lägen vara

ägnad att undanröja förefintligen ojämnheter. Emellertid möter här den invändningen, att införandet av en förmån av angivet slag knappast kan motiveras ur rent sakliga utgångspunkter. Vidare skulle åtgärden i fråga, därest den icke förknippades med rätt till retroaktiv löneutbetalning, numera i stor utsträckning endast få praktisk betydelse vid fall av befordran till högre tjänst, då nämligen genom den förhöjda löneklassplaceringen vederbörande tjänstemans sneddningsläge kunde bli förändrat. Det synes icke heller uteslutet, att införandet av en allmän rätt till löneklassuppflyttning för ordinarie tjänstemän, som den 1 juli 1939 övergått till civila avlöningsreglementet, kunde komma att medföra ojämnheter i annan riktning. Lönenämnden anser sig med hänsyn till det anförda icke kunna förorda en lösning enligt det nu angivna alternativet.

En annan utväg — visserligen av genomgripande natur — vore att införa övergångsbestämmelser av den innebörden, att de avlöningsreglementen, som trätt i kraft den 1 juli 1939, skola med avseende å tjänstemännens rätt till placering i löneklass å de nya reglementena så tillämpas, som om de varit gällande under vars och ens hela tjänstetid i statens tjänst. Övergångsbestämmelser av dylik innebörd tillämpades regelmässigt beträffande tjänstemän, som erhölet lönereglering enligt 1919 års avlöningsreglemente för kommunikationsverken eller 1921 års avlöningsreglemente för allmänna civilförvaltningen. 1936 års lönekommitté utgick emellertid i sitt betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente ifrån att det nya reglementet icke borde givas retroaktiv tillämpning. En retroaktiv tillämpning av de nya reglerna om löneklassplacering skulle enligt kommittén vålla synnerliga olägenheter av praktisk art. I proposition 1938: 263 med förslag till civilt avlöningsreglemente (s. 153) anslöt sig föredragande departementschefen till lönekommitténs uppfattning på denna punkt, varvid departementschefen särskilt förklarade sig icke kunna tillstyrka de yrkanden om medgivande att fortsättningsvis under en övergångsperiod få tillämpa det dittillsvarande tillgodoräkningsförfarandet, som gjorts av ett par ämbetsverk. Riksdagen (skrivelse 1938: 388 s. 11) fann icke anledning till erinran mot de i propositionen angivna allmänna huvudgrunderna för övergången. Det anförda ger vid handen, att ett införande i enlighet med nyss angivna alternativ av nya övergångsbestämmelser angående löneklassplacering skulle avvika från vad vid löneregleringens genomförande för snart sex år sedan förutsattes. Med hänsyn härtill och då en retroaktiv omräkning av lönetursrätten enligt de nya avlöningsreglementenas löneklassregler skulle stöta på stora praktiska svårigheter och förorsaka ett i vissa fall mycket omfattande arbete, utan att dock full rättvisa i alla lägen skulle ernås, anser sig lönenämnden icke heller kunna förorda en lösning enligt förevarande alternativ.

I anslutning till det anförda får lönenämnden uttala, att oaktat de nu gällande övergångsbestämmelserna till den lönereglering, som trädde i kraft den 1 juli 1939, i vissa fall medfört resultat, som måste betecknas såsom otillfredsställande, lönenämnden likväl icke anser sig kunna tillstyrka, att ändring i övergångsbestämmelserna nu vidtages.

Lönenämndens ledamöter *Ernst Eriksson* och *Joel Andersson* ha avgivit följande särskilda yttrande, vari ledamoten *Jane Broström* instämt.

De ojämnheter i löneklassplaceringen, som uppkommit mellan å ena sidan de, som antagits i ordinarie befattning före ikraftträdandet den 1 juli 1939 av nu gällande avlöningsreglemente, och å den andra de, som efter nyssnämnda tidpunkt från extra ordinarie befattning befordrats till ordinarie, bero på att verkningarna av två olika system göra sig gällande sida vid

sida. Före den 1 juli 1939 gällde att för inplacering i löneklass den, som konstituerades till ordinarie tjänst och då innehade anställning i sådan icke ordinarie befattning vid verket, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning svarade mot eller var jämförbar med den ifrågavarande ordinarie tjänsten, för bestämmande av begynnelselönen i denna tjänst och sedermera för uppflyttning till högre löneklass fick tillgodoräkna den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft nämnda anställning, dock att härvid hänsyn icke togs till kalenderkvartal.

Efter den 1 juli 1939 gäller däremot, att tillgodoräknande av förutvarande tjänstetid icke äger rum, men att vederbörande tjänsteman i stället får »snedda» från innehavande löneklass till närmast högre löneklass, som är gällande för den lönegrad, den ordinarie befattningen tillhör. Då löneplanen för extra ordinarie tjänstemän i det från samma tidpunkt gällande avlöningsreglementet omarbetats, så att begynnelselöneklassen är *en* löneklass lägre än motsvarande löneklass för ordinarie tjänsteman i samma lönegrad, mot tidigare *två*, medför det nya systemet i flertalet fall en förmånligare löneklassplacering än det äldre systemet. I praktiken har detta medfört, att en i tjänsten yngre och senare till ordinarie befattning utnämnd tjänsteman erhållit bättre löneklassplacering än en i tjänsten äldre och tidigare utnämnd. Att så blivit förhållandet beror därpå, att vid övergången till det nya systemet icke särskilda övergångsbestämmelser utfärdades, som reglerade förhållandena och skipade nödig rättvisa mellan befattningshavarna inbördes.

Vid övergången till det nya lönesystem, som den 1 juli 1920 blev gällande för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, utfärdades genom nådigt brev den 16 april 1920 en övergångsbestämmelse av följande lydelse:

»De nya avlöningsbestämmelserna skola, med nedan angivna inskränkningar, omedelbart efter deras trädande i kraft varda gällande för samtliga ordinarie tjänstemän, så som om bestämmelserna varit tillämpade under vars och ens hela tjänstetid i oavbruten följd vid kommunikationsverken; dock att bestämmelserna i 10 § 3 mom., sista stycket, och 4 mom., samt i 17 § 2 mom. skola undantagas från berörda tillämpning.»

Denna bestämmelse avsåg att för alla tjänstemän genomföra en i förhållande till vars och ens tjänstetid lika värdering och i följd därav en rättvis inplacering i löneklass enligt det nya systemet. Hade en bestämmelse av samma innehåll blivit utfärdad att tillämpas även vid övergången till det nya systemet den 1 juli 1939, skulle de nu påvisade ojämnheterna icke ha uppkommit.

Det borde anses vara självfallet, att när nya avlöningsbestämmelser, baserade på delvis nya grunder, införas, man tillser, att icke de, vars löneklassplacering skett med tillämpning av ett annat system, bliva satta tillbaka. Därest de nya grunderna medföra en gynnsammare placering, bör omräkning ske även för de äldre, i löneklass redan placerade tjänstemännen. Så skedde också, såsom redan påvisats, vid övergången till det nya avlöningsreglementet den 1 juli 1920. Uraktlåtes det att genomföra en dylik tillbakaverkande tillämpning av tjänstårsberäkningen för placering i löneklass under det nya avlöningsreglementets giltighetstid, uppkomma sådana ojämnheter i lönehänseende, som nu påvisats vara för handen och som åstadkommit så mycket berättigat missnöje bland personalen.

Vi anse därför, att lönenämnden bort föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen hemställa om bemyndigande att få utfärda en övergångsbestämmelse, motsvarande den, som ovan återgivits ur nådiga brevet den 16 april 1920, även-

som att den omräkning av löneklassplaceringen, som genom tillämpning av denna övergångsbestämmelse skall äga rum, må för en var tjänsteman medföra omreglering av avlöningen, räknat från och med den 1 juli 1939.

*Departements-
chefen.*

I ärendet har framställts erinran mot att vid 1939 års lönereglering icke införts någon övergångsbestämmelse om retroaktiv tillämpning av de nya löneklassreglerna. Därvid har åberopats, att övergångsbestämmelser av dylik innebörd tillämpades vid övergången till 1919 och 1921 års avlöningsreglementen. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, blev frågan om retroaktiv tillämpning av de nya avlöningsreglementena på sin tid föremål för statsmakternas prövning, varvid det emellertid blev fastslaget, att en sådan icke borde komma till stånd.

Den vid ikraftträdandet av 1919 och 1921 års avlöningsreglementen vidtagna övergångsanordningen var icke heller att betrakta som prejudicerande vid den nya löneregleringen. Vid det tidigare tillfället var anordningen tekniskt nödvändig med hänsyn till att man då infört ett helt nytt löneklasssystem och på ett eller annat sätt måste reglera de redan anställdas inordnande i de olika löneklasserna. Vid 1939 års lönereglering bibehölls däremot ett redan förefintligt löneklasssystem, och något tekniskt behov av att omreglera redan fastställda löneklassplaceringar förelåg därför icke. En retroaktiv tillämpning skulle väl ändock kunnat vara motiverad, om de nya löneklassreglerna varit inriktade på att skapa för tjänstemännen gynnsammare löneturförhållanden. Så var emellertid icke fallet, utan ändringen kan sägas ha varit helt betingad av önskemålet att vinna enkelhet och reda i lönesystemet. Den ledde icke heller genomgående till gynnsammare löneklassplaceringar utan i många fall till motsatsen. En retroaktiv tillämpning hade därför icke kunnat genomföras utan att undantag måst göras för de fall, då den skolat leda till försämring i löneturen.

I ärendet har även ifrågasatts retroaktiv tillämpning av den särskilda löneklassuppflyttning, som de extra ordinarie tjänstemännen erhöilo från och med den 1 juli 1939. För att en omräkning från denna utgångspunkt av de tidigare ordinarieblivna tjänstemännens lönetur — som blivit bestämd enligt tillgodoräkningssystemet — skall leda till någon förändring, måste förutsättas, att man samtidigt ger sneddningsregeln retroaktiv verkan. Även beträffande löneklassuppflyttningen för de extra ordinarie tjänstemännen är att märka, att huvudsyftet med denna åtgärd icke var en allmän förbättring av tjänstemännens löneställning utan en kompensation för familjepensionsavdragen. Att kompensationen fick denna form var närmast betingat av önskemålet att icke från början belasta det nya lönesystemet med extra lönetillägg till stort antal. Härtill kom, att man genom löneklassuppflyttningen ville skapa gynnsammare förutsättningar för övergången till sneddningsystemet, vilket eljest vid ordinariebefordran i många fall skulle medfört en försämring av löneturen i jämförelse med de tidigare reglerna.

Det sätt, på vilket de föreliggande spörsmålen sålunda av tekniska skäl löstes, medförde, att de extra ordinarie tjänstemännen erhöilo en förbättring av löneturen, som icke kommit de tidigare ordinarieblivna tjänstemännen till

godo. Att beteckna detta förhållande som en orättvisa mot de tidigare ordinarieblivna tjänstemännen och framställa dessa eljest icke på något sätt missgynnade tjänstemän som en eftersatt löntagargrupp synes mot bakgrunden av vad i det föregående anförts icke vara befogat. För de ordinarie tjänstemännens del kan utgångsläget vid övergången till de nya avlöningsreglementena karakteriseras så, att den lönetur de dessförinnan erhållit genom tillämpningen av tillgodoräkningsystemet genomsnittligt icke var att anse som annat än fullt tillfredsställande, även om man av tekniska skäl för framtiden beslutat övergå till ett annat system för löneklassplacering vid ordinariebefordran. Det kan under sådana förhållanden icke anses vara påkallat att belasta statsverket med utgifter för att tillgodose dem med särskilda övergångsförmåner. Att det ej heller är praktiskt möjligt att nu på rimligt sätt utjämna den uppkomna olikformigheten, synes mig tydligt framgå av den föreliggande utredningen.

Jag kan således icke tillstyrka, att åtgärder för omreglering i nu förevarande hänseende av övergången till de gällande avlöningsreglementena vidtagas.

5. Särskild löneklassplacering i vissa fall vid kollektivavtalsanställd arbetares övergång till ordinarie eller extra ordinarie befattning.

Genom antagandet av nu gällande avlöningsreglementen för den civila och militära statsförvaltningen genomfördes sådan ändring i grunderna för tjänstemäns placering i löneklass vid tillträdande av ordinarie eller extra ordinarie befattning, att det tidigare tillämpade tillgodoräkningsförfarandet vid bestämmandet av löneturen slopades och i stället en vidgad tillämpning av de s. k. sneddningsreglerna kom till stånd. För tjänsteman, som tillträder dylik befattning från anställning såsom kollektivavlönad arbetare, upptogs emellertid en på visst sätt modifierad sneddningsregel. I 8 § 2 mom. civila avlöningsreglementet stadgas härom, att tjänstemannen skall i den ordinarie befattningen hänföras lägst till den löneklass, i vilken lönen närmast överstiger den avlöning han i den tidigare arbetaranställningen ägt uppbära. Av stadgandet i 6 mom. av samma paragraf följer, att tjänstemannen dock icke på grund härav må placeras högre än i högsta löneklassen inom den lönegrad, som gäller för den nya tjänsten. Motsvarande föreskrifter återfinnas i 14 § 2 och 6 mom. militära avlöningsreglementet samt i 8 § 2 och 7 mom. civila icke-ordinariereglementet respektive 8 § 2 mom. och 6 mom. militära icke-ordinariereglementet.

Beträffande frågan vad som skall förstås med avlöning i den tidigare anställningen ha närmare föreskrifter meddelats i tilläggsbestämmelser till civila avlöningsreglementet och militära avlöningsreglementet. I enlighet härmed skall nu avsedd tjänsteman vid befattningens tillträdande placeras i den löneklass inom vederbörande lönegrad, i vilken årslönen för den orts-

grupp, till vilken hans stationeringsort är hänförd, närmast överstiger årslönen i den förutvarande arbetaranställningen. Sistnämnda årslön skall härvid anses utgöra ett belopp, motsvarande 2 400 gånger den timlön, som tjänstemannen omedelbart före tillträddandet uppbar eller vid tidarbete avtalsenligt ägt uppbara. Uppbar tjänstemannen avtalsenligt i den tidigare anställningen månads- eller veckolön, skall årslönen anses utgöra ett belopp motsvarande 12 gånger det för månad, respektive 52 gånger det för vecka fastställda lönebeloppet. Vid lönejämförelsen medräknas, vad angår den nya befattningen, lön jämte rörligt tillägg — numera även kristillägg — och beträffande den tidigare anställningen lön samt skäligt belopp för förmån av fri beklädnad ävensom vid tidarbete utgående kontant ersättning av avlönings natur utöver lönen, dock med undantag för kalloris- och barntillägg.

I en den 14 februari 1942 dagtecknad skrift har *telegraf- och telefonmannaförbundet* gjort framställning i fråga om förbättrad löneklassberäkning för linjearbetare vid telegrafverket, vilka befordras till ordinarie eller extra ordinarie befattning. Förbundet har därvid framhållit, att slopandet av tillgodoräkningsförfarandet för linjearbetarna medfört synnerligen ogynnsamma verkningar, i det att ett flertal arbetare, som övergått till anställning i befattningar såsom reparatör, extra ordinarie reparatör m. fl., erhållit lägre placering i löneklass än som med tillämpning av det tidigare tillgodoräkningsförfarandet skulle hava kommit dem till del. Resultatet av den strikta sneddningsregelns tillämpande vid befordringar från linjearbetaranställning till extra ordinarie och ordinarie befattning hade missgynnat äldre linjearbetare i förhållande till yngre arbetare därigenom, att ingen hänsyn vid löneklassplaceringen toges till de äldre arbetarnas ofta mycket längre anställningstid och arbetsutbildning. Förbundet har därför hemställt, att linjearbetare måtte berättigas vid befordran till extra ordinarie eller ordinarie tjänst få för löneklassplacering tillgodoräkna den tid han utöver sju år innehaft anställning såsom fast anställd linjearbetare antingen så, att vederbörande *efter löneklassplacering enligt den nu gällande, modifierade sneddningsregeln* omedelbart uppflyttades en löneklass för varje helt tretal år, varmed hans anställningsår som fast anställd linjearbetare överstege sju, eller ock så, att vid hans placering i löneklass hänsyn toges *uteslutande* till tjänstetiden i arbetaranställningen genom att varje helt tretal år, varmed hans anställningsår överstege sju, tillgodofördes honom i löneturshänseende.

I en till Kungl. Maj:t inkommen, den 21 november 1941 dagtecknad framställning har vidare *försvarets civila tjänstemannaförbund* berört frågan om löneklassplacering för kollektivavlönad arbetare, som övergår till i militära icke-ordinariereglementet avsedd extra befattning och sedermera befordras till extra ordinarie tjänst. Förbundet har därvid erinrat att, därest kollektivavlönad arbetare direkt överginge till extra ordinarie befattning, han på grund av bestämmelserna i 8 § 2 mom. militära icke-ordinariereglementet bleve berättigad till placering i lägst den löneklass, som närmast överstege den lön han åtnjutit i arbetaranställningen. Dylik förmån tillkomme honom däremot icke vid övergång till i militära icke-ordinariereglementet avsedd

extra befattning. För det fall, att vederbörande sedermera befordrades till extra ordinarie befattning, ginge han miste om den rätt, som eljest tillkomme honom enligt nyssberörda författningsrum. Förbundet har hemställt, att bestämmelserna i 8 § 2 mom. måtte få komma i tillämpning jämväl för det fall, att arbetaren överginge till extra befattning.

I anledning av förenämnda framställningar ävensom vissa andra till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser rörande arbetares löneklassplacering vid övergång till i gällande avlöningsreglementen avsedda befattningar jämte därtill hörande remissyttranden uppdrog Kungl. Maj:t den 1 april 1942 åt *allmänna lönenämnden* att, under samråd i erforderlig omfattning med *försvarsväsendets lönenämnd*, verkställa utredning av frågan, om och i vad mån ändringar erfordrades i gällande bestämmelser angående löneklassplacering vid statsanställd arbetares övergång till i civila eller militära avlöningsreglementet avsedd ordinarie befattning eller till i civila och militära icke-ordinariereglementet avsedd icke-ordinarie befattning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 december 1943 har allmänna lönenämnden, med bifogande av en på lönenämndens uppdrag av ledamoten i nämnden, *byråchefen G. Wold* utarbetad promemoria i ämnet, framlagt resultatet av den verkställda utredningen. Vid skrivelsen har tillika fogats ett den 13 december 1943 dagtecknat utlåtande av försvarsväsendets lönenämnd, vilken nämnd beretts tillfälle att yttra sig över utredningen. Över allmänna lönenämndens skrivelse hava sedermera, efter remiss, utlåtanden avgivits av vissa ämbetsverk och myndigheter, varjämte vissa personalsammanslutningar beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

Vad först angår frågan om rätt för linjearbetare vid telegrafverket att vid övergång till i civila avlöningsreglementet avsedd ordinarie befattning eller till i civila icke-ordinariereglementet avsedd extra ordinarie befattning få tillgodoräkna viss del av den tid han innehaft fast anställning såsom linjearbetare, har i promemorian anförts i huvudsak följande.

Enligt det av telegraf- och telefonmannaförbundet framförda första alternativet skulle tillgodoräkningsförfarandet tillämpas jämte de nuvarande reglerna och så att säga utanpå dessa. Lönetekniskt sett tedde sig detta förslag föga tilltalande. Dess enda förtjänst kunde sägas ligga däri, att det, utan att försämma de nu gällande villkoren, täckte det angivna syftet att bereda en högre löneställning åt de sent befordrade arbetarna. Mera tilltalande vore lönetekniskt sett det av förbundet angivna andra alternativet. Enligt detta alternativ skulle löneklassplaceringen för en till tjänstemannaanställning överförd arbetare bliva helt oberoende av den avlöning han uppburit som arbetare, och de ojämnheter i löneklassplaceringen, som i vissa fall kunde följa av de nuvarande reglerna, skulle icke uppkomma. Å andra sidan borde icke förbises, att ett genomförande av sistberörda alternativ icke uteslutande skulle bliva till fördel vare sig för de anställda eller för staten-arbetsgivaren. För yngre tidsavlönade arbetare skulle nämligen den föreslagna regeln i åtskilliga fall giva till resultat en lägre löneklassplacering än som följde av gällande regler, och vad ackordsarbetarna beträffade syntes det nuvarande systemet, modifierat på sätt i promemorian i annat sammanhang förordats, bliva i stort sett förmånligare än den av förbundet föreslagna tillgodoräkningsregeln.

Med hänsyn härtill kunde förbundets förslag icke förordas till genomförande vare sig enligt det ena eller det andra alternativet. Skulle det emellertid anses skäligt att arbetare, som befordrades till extra ordinarie eller ordinarie befattning först efter mycket lång anställningstid, genom en särbestämmelse skyddades mot att därvid bliva placerad i alltför låg löneklass inom vederbörande lönegrad, kunde detta enklast och med jämförelsevis ringa uppoffring från statens sida realiseras på det sätt, att till bestämmelserna om löneklassplacering medelst lönejämförelse fogades en föreskrift av innebörd, att den, som vid befordringstillfället kunde räkna en sammanlagd anställningstid såsom arbetare i statens tjänst av 13 år, icke borde placeras i lägre löneklass än den för befattningen gällande andra löneklassen, samt att den, som innehaft dylik anställning i 16 år eller däröver, icke placerades lägre än i tredje löneklassen inom lönegraden.

För egen del har lönenämnden anslutit sig till vad i promemorian anförts. Den i promemorian framkastade tanken, att arbetare med särskilt lång anställningstid skulle vid övergång till tjänstemannaanställning tillförsäkras en placering högst två löneklasser över den för befattningen gällande begynnelselöneklassen, har lönenämnden ansett vara värd att upptagas till övervägande.

Försvarsväsendets lönenämnd har i förenämnda utlåtande den 13 december 1943 yttrat, att några olägenheter motsvarande dem, som påtalats i telegraf- och telefonmannaförbundets framställning, icke såvitt nämnden hade sig bekant framträtt inom försvarsväsendet.

Av de över lönenämndens utredning och förslag avgivna yttrandena inhämtas följande.

Försvarets avtalsnämnd har ansett generella bestämmelser om placering i högre löneklass av arbetare med särskilt lång arbetstid icke böra införas. Ett tillgodoräknande av föregående anställningstid skulle enligt nämndens mening uppluckra nu gällande principer på ett sätt, som skulle kunna motivera ytterligare avsteg från vad som hittills i huvudsak visat sig lämpligt. Till denna uppfattning hava *arméförvaltningen*, *försvarets fabriksstyrelse* och *krigsmaterielverket* anslutit sig. Å andra sidan har *telegrafstyrelsen* uttalat den meningen, att en lösning av huvudspörsmålet om löneklassplacering vid statsanställd arbetares övergång till ordinarie eller icke-ordinarie befattning kunde ernås endast genom återgång i någon form till de principer för löneklassbestämningen i dessa befordringsfall, som vid telegrafverket m. fl. verk tillämpades före de nuvarande avlöningsreglementenas ikraftträdande den 1 juli 1939 och som innebure, att vederbörande befattningshavare i viss omfattning finge för löneklassplacering tillgodoräkna sin föregående anställningstid. Ämbetsverket har i anslutning till detta uttalande förordat, att i vederbörande avlöningsreglementen införas en bestämmelse, att den, som tillträder ordinarie respektive extra ordinarie befattning och omedelbart dessförinnan innehar arbetaranställning i statens tjänst, skall äga för bestämmande av hans begynnelselön och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräkna den tid utöver tre år, under vilka han efter fyllda 18 år innehaft dylik anställning. Den begränsningen borde dock samtidigt stadgas, att ingen därigenom finge placeras i högre löneklass än näst högsta löneklassen i den befattning, som tillträdess. En dylik generell föreskrift skulle väl lämpa sig för telegrafverkets förhållanden samt tillgodose det i telegraf- och telefonmannaförbundets framställning framförda önskemålet, att arbetare, som befordrades till ordinarie eller extra ordinarie befattning, borde tilldelas högre begynnelselön än som följde av nu gällande regler. Därest

den av ämbetsverket föreslagna tillgodoräkningsregeln icke kunde göras mera generell gällande, syntes densamma i varje fall böra såsom särbestämelse införas för telegrafverkets vidkommande. *Järnvägsstyrelsen* har ansett sig böra understödja den i promemorian och av lönenämnden framförda tanken, att arbetare med särskilt lång anställningstid — lägst 13 år — borde genom särskilda föreskrifter tillförsäkras rätt att i viss utsträckning tillgodoräkna sådan tid för placering i högre löneklass. Styrelsen har dock ansett sådan tillgodoräkning böra medgivas allenast vid arbetares övergång till befattning inom 5 lönegraden, enär ett liknande tillgodoräknande vid direkt befordran till befattning inom högre lönegrad skulle vid statens järnvägar ställa den befordrade alltför gynnsamt i lönehänseende i jämförelse med de tjänstemän, som ginge den vanliga befordringsvägen över aspirant- och extra ordinarie anställningarna. Även *vattenfallsstyrelsen* har funnit anordningen i fråga skälig, om den begränsades till att gälla befattningar under 10 lönegraden, men ansett den icke böra tillämpas i fråga om befattningar över nämnda lönegrad. Beträffande befattning i 10 lönegraden borde den tillförsäkrade placeringen vid övergång från arbetaranställning icke lämpligen vara mera än en löneklass över begynnelselöneklassen. Med dessa begränsningar skulle den ifrågasatta lönetursregeln icke komma att verka olämpligt vid jämförelse med löneklassplaceringen för tjänstemän med annan befordringsgång vid statens vattenfallsverk.

Vad härefter angår det av försvarets civila tjänstemannaförbund framförda yrkandet om särskild löneklassplacering för kollektivavlönad arbetare, som övergår till extra befattning och sedermera befordras till extra-ordinarie befattning, uttalas i promemorian bland annat följande.

De i civila och militära icke-ordinariereglementena intagna löneplanerna för extra tjänstemän samt de därtill anslutna reglerna för inplacering i löneklass och för åldersuppflyttning hade tydligen tillkommit i syfte att bereda en lämplig löneställning för i statens tjänst nyanställd personal. Anställning som extra tjänsteman hade däremot icke varit avsedd att användas såsom »befordringsgrad» för personal, som efter vederbörlig provnings- och utbildningstid nått fram till mera fast anställning och kommit i åtnjutande av pensionsrätt. Därest det emellertid skulle befinnas ofrånkomligt att fortfarande, såsom hittills i vissa fall skett, använda extraanställningen såsom första anställningsform vid arbetares överförande till tjänstemannaställning, syntes för ernående av en skälig löneställning för den befordrade vissa åtgärder böra vidtagas. Dessa åtgärder borde gå ut på *dels* utbyggnad av de i icke-ordinariereglementena intagna löneplanerna för extra tjänstemän till att i varje lönegrad omfatta så många löneklasser, att slutlöneklassen sammanfölla med den för extra ordinarie tjänsteman i samma lönegrad gällande näst högsta löneklassen, *dels* ock införande i reglementsbestämmelserna för extra tjänsteman av föreskrift, att arbetaren i den extra tjänsten skulle hänföras lägst till den löneklass, i vilken avlöningen vore lika med eller närmast understege den avlöning han ägt uppbära i den tidigare anställningen. En dylik komplettering skulle dock icke erfordras i löneplanen för aspiranter vid kommunikationsverken, enär överföring av arbetare till tjänstemannaställning vid dessa verk i regel skedde genom deras befordran direkt till extra ordinarie.

I anslutning till de i promemorian sålunda gjorda uttalandena har allmänna lönenämnden anført, att den av försvarets civila tjänstemannaförbund anmärkta olägenheten i regel torde kunna undvikas genom att med

överförande av en arbetare till tjänstemannaställning finge anstå, till dess erfarenhet vunnits om vederbörandes kvalifikationer, varefter han — därest dessa befunnits tillfredsställande — kunde antagas till extra ordinarie tjänst direkt från arbetaranställningen. Då det emellertid icke med säkerhet kunde antagas, att i fortsättningen statliga arbetare vid befordran till tjänstemannaställning undantagslöst komme att omedelbart antagas till extra ordinarie — eller ordinarie — tjänst, kunde särskilda bestämmelser för reglering av övergången till extra befattning alltjämt visa sig erforderliga. Behovet härav syntes dock böra ytterligare utredas, innan slutlig ståndpunkt toges till promemorians förslag.

I förenämnda utlåtande från försvarsväsendets lönenämnd har framhållits, att det inom försvarsväsendet förekomme, att befattningar tillfälligt inrättades såsom extra i avvaktan på att de skulle upptagas såsom extra ordinarie i vederbörlig tjänsteförteckning. Med hänsyn härtill funne — särskilt under nuvarande förhållanden — försvarsväsendets lönenämnd det tveksamt, om det av allmänna lönenämnden framlagda förslaget låte sig utan olägenhet genomföra vid försvarsväsendet.

I de över lönenämndens utredning avgivna yttrandena hava olika uppfattningar i nu förevarande fråga kommit till uttryck.

Sålunda har *försvarets civilförvaltning* anfört, att förslaget om övergång från arbetarställning direkt till anställning såsom extra ordinarie knappast syntes vara möjligt att tillämpa vid försvarsväsendet. Att låta med arbetares överförande till tjänstemannaställning anstå till dess erfarenhet vunnits om vederbörandes kvalifikationer för viss extra ordinarie befattning syntes nämligen möta vissa svårigheter redan på den grund, att inom försvarsväsendet ombyte av arbetsplats icke sällan skedde i samband med övergången. Ämbetsverket ifrågasätter, om icke med hänsyn till önskvärdheten av att vederbörande arbetare efter övergång till anställning såsom tjänsteman finge bibehålla sin arbetarpensionsrätt, en ändamålsenlig lösning vore, att arbetaren i här avsedda fall, fastän anställd som extra tjänsteman, finge redovisas såsom arbetare med de rättigheter och skyldigheter, som därav skulle följa. Ämbetsverket har ock ifrågasatt, om ej begynnelselönen för extra tjänsteman borde närmare anslutas till vad som gäller för extra ordinarie tjänsteman inom samma lönegrad genom att förstnämnda lön sattes allenast en löneklass i stället för nu två löneklasser lägre än den sistnämnda. *Marinförvaltningen* finner det angeläget, att de i promemorian föreslagna åtgärderna vidtagas. *Flygförvaltningen* meddelar, att vid flygvapnets verkstäder antagande av kollektivavtalsanställd personal såsom extra tjänstemän hittills förekommit huvudsakligen endast i samband med provtjänstgöring för extra ordinarie befattning eller i avvaktan på inrättande av extra ordinarie befattningar och att anställningstiden därför varit av förhållandevis kort varaktighet. Ämbetsverket har uttalat sig för att provtjänstgöring eller annan övergångsvis innehavd anställning såsom extra tjänsteman icke skulle utgöra hinder för att efter sedermera skedd befordran till extra ordinarie för löneklassplacering tillgodoräkna kollektivavtalsanställningen. *Försvarets avtalsnämnd*, med vilken *arméförvaltningen*, *försvarets fabriksstyrelse* och *krigsmaterielverket* instämt, har betonat, att de nu gällande reglerna för övergång från arbetaranställning till befattning såsom extra tjänsteman i flera avseenden visat sig synnerligen otillfredsställande. Det hade ofta varit förenat med stora svårigheter att kunna erbjuda de för ändamålet mest skickade arbetarna sådana förmåner, att de kunde förmås att acceptera en

arbetsledarbefattning, som kunde förväntas fortlöpa allenast ett fåtal år. Ett genomförande i huvudsak av de av lönenämnden föreslagna bestämmelserna syntes kunna neutralisera ifrågavarande svårigheter. Avtalsnämnden har ock framhållit angelägenheten av att arbetare, som övergår till extra tjänstemannaanställning, får behålla sin pensionsrätt som arbetare. *Generalpoststyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* hava anfört, att lönenämndens förslag saknade betydelse för postverkets och statens vattenfallsverks del. *Telegrafstyrelsen*, *järnvägsstyrelsen* och *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* hava förklarat, att lönenämndens förslag i nu förevarande delar icke föranledde till något uttalande.

I likhet med allmänna lönenämnden och vissa av de i ärendet hörda myndigheterna anser jag mig icke kunna tillstyrka att, på sätt telegraf- och telefonmannaförbundet påyrkat och telegrafstyrelsen förordat, i fråga om kollektivavtalsavlönad arbetares placering i löneklass vid befordran till extra ordinarie eller ordinarie befattning en återgång, vare sig generellt eller enbart för telegrafverkets vidkommande, nu sker till det tillgodoräkningsförfarande, som tillämpades före de nu gällande avlöningsreglementenas ikraftträdande. Enligt min mening skulle en dylik återgång innebära ett betänkligt avsteg från de principer, varpå det nuvarande lönesystemet vilar.

För vissa fall, då arbetare först efter jämförelsevis lång tids statlig arbetaranställning vinner befordran till tjänstemannabefattning, synes det emellertid önskvärt, att en något förmånligare löneklassplacering må kunna beredas än den, som följer enbart av de nu gällande reglerna för arbetares inplacering i löneklass vid övergång till ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Det synes dock för närvarande icke lämpligt att i vederbörande avlöningsreglementen införa särskilda bestämmelser om löneklassplacering i här ifrågavarande befodringsfall. Beslut härutinnan synes i stället tills vidare lämpligen böra på framställning få meddelas av Kungl. Maj:t. I fråga om arbetare, som erhåller befordran till ordinarie tjänst, torde riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela beslut i ämnet bli va erforderligt.

Vidkommande härefter spörsmålet om kollektivavtalsavlönad arbetares placering i löneklass vid befordran till extra befattning framgår av vad i ärendet anförts, att en dylik befodringsgång huvudsakligen förekommer vid försvarsväsendet, där särskilt under nuvarande förhållanden extra befattningar inrättats i stor omfattning. Erinras må, att jämlikt Kungl. Maj:ts den 15 juni 1944 givna bemyndigande särskilda sakkunniga tillkallats att biträda med viss omprövning av lönegradsplacering m. m. för befattningshavare inom försvarsväsendet och att i de sakkunnigas uppdrag ingår att utreda frågan om överförande av icke-ordinarie personal till ordinarie anställning och om upptagande av nya extra ordinarie befattningar i tjänsteförteckningen till militära icke-ordinariereglementet jämte därmed sammanhängande spörsmål. I avvaktan på resultatet av sagda utredning finner jag skäl icke föreligga att, såsom i promemorian ifrågasatts, utbygga de i icke-ordinariereglementena intagna löneplanerna för extra tjänstemän och i samband därmed i vederbörande reglementen införa särskilda lönebestämmelser för arbetare, som övergå till anställning såsom extra tjänsteman. Där

vederbörande befordrats till extra ordinarie eller ordinarie befattning och genom mellankommande anställning i extra tjänst gått miste om den lönetursrätt, som enligt redan gällande bestämmelser skulle hava förelegat vid direkt befordran till sådan tjänst från arbetaranställningen, torde en reglering av löneklassplaceringen få ske från fall till fall. Förutsättning för en sådan reglering torde dock böra vara, att den extra anställningen närmast haft karaktären av en provnings- eller övergångstid i avvaktan på befordran till den extra ordinarie eller ordinarie befattningen samt att den föregående arbetaranställningen icke varit av allenast tillfällig art eller eljest av kortare varaktighet. För de fall, att nyss omförmäld reglering erfordras vid tillträddande av ordinarie befattning, torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens medgivande att meddela beslut härutinnan.

Det bemyndigande av riksdagen, som jag i enlighet med det anförda ifrågasätter, torde även böra avse befordringsfall, som hittills förekommit.

Vid anmälan senare i dag av vissa pensionsfrågor torde jag få upptaga frågan om inhämtande av riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva, att arbetare, som övergår till icke pensionsberättigande tjänstemannaanställning, må bibehållas vid den pensionsrätt, som han innehaft i arbetaranställningen.

6. Upphävande av viss bestämmelse i civila avlöningsreglementet i fråga om statens lantbruksingenjörer.

Enligt förslag, som kommer att anmälas senare denna dag, skola statens lantbruksingenjörer, vilka nu enligt civila avlöningsreglementet äro hänförra till lönegraden A 21 och äga åtnjuta arvode enligt taxa, för framtiden göras oberoende av taxeinkomster och uppflyttas i lönegraden A 28. Samtidigt därmed skola lantbruksingenjörernas tjänstebiträden erhålla statsanställning, i den mån de ej redan nu inneha sådan. Förändringarna äro avsedda att genomföras vid ingången av budgetåret 1945/46.

56 § 2 mom. civila avlöningsreglementet innehåller en bestämmelse, enligt vilken lantbruksingenjör, som åtnjuter semester eller tjänstledighet, är skyldig att, där sådant påkallas och enligt lantbruksstyrelsens beprövande utan större svårigheter kan ske, mot skälig ersättning tillhandahålla vikarien nödig expeditiionslokal ävensom att till vikarien avstå det arvode enligt lantbruksingenjörstaxa, vilket belöper å de av denne verkställda tjänstegörömlen.

I enlighet med vad som förutsatts i det av 1942 års torrläggningssakkunniga den 28 november 1944 avgivna betänkandet med förslag angående den statsunderstödda torrläggningsverksamheten (SOU 1944: 56) bör 56 § 2 mom. civila avlöningsreglementet upphävas i samband med löneregleringen. Stadgandet bör således upphöra att gälla den 1 juli 1945.

7. Vissa ändringar i gällande bestämmelser om fyrskeppstillägg.

Enligt stadganden i 57 § 2 mom. 6 punkten civila avlöningsreglementet äga vissa tjänstemän vid lots- och fyrstaten under tjänstgöring å fyrskepp åt-njuta fyrskeppstillägg med dagbelopp, differentierade efter särskilda stationsgrupper och de förhållanden, under vilka tjänstgöringen fullgöres. Dagbeloppen äro olika för följande särskilda befattningshavarkategorier, nämligen

- a) fyrbiträden;
- b) fyrvaktare å 2:a och 3:e klass fyrskepp;
- c) fyrvaktare å 1:a klass fyrskepp;
- d) fyrmästare å 3:e klass fyrskepp;
- e) fyrmästare å 2:a klass fyrskepp; samt
- f) distriktsfyrmästare och fyrmästare å 1:a klass fyrskepp.

I innevarande års statsverksproposition (X h. t., s. 110, 115) har i enlighet med en av lotsstyrelsen gjord hemställan framlagts förslag om ändrade tjänstebenämningar för viss fyrpersonal. Innebörden av förslaget, i vad det samma avser nyss angivna befattningshavargrupper, framgår av följande sammanställning.

Nuvarande		Föreslagna	
tjänstebenämningar	lönegrader	tjänstebenämningar	lönegrader
Fyrbiträde	A 5	Fyrvaktare	A 5
Fyrbiträde	A 6	}Fyrvaktare	A 6
Fyrvaktare å 2:a och 3:e klass fyrskepp	A 6		
Fyrvaktare å 1:a klass fyrskepp.....	A 8	Förste fyrvaktare	A 8
Fyrmästare å 3:e klass fyrskepp.....	A 8	Fyrmästare	A 8
Fyrmästare å 2:a klass fyrskepp.....	A 10	Fyrmästare	A 10
Fyrmästare å 1:a klass fyrskepp.....	A 12	Fyrmästare	A 12

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *lotsstyrelsen* anfört, att ändringar i 57 § 2 mom. 6 punkten civila avlöningsreglementet påkallades, därest de avsedda tjänstebenämningarna komme att införas. Styrelsen har därvid föreslagit, att de belopp, med vilka fyrskeppstillägg nu utgå till de sex i författningsrummet angivna befattningshavargrupperna, skulle bliva gällande för respektive

- a) fyrvaktare i lönegraden A 5;
- b) fyrvaktare i lönegraden A 6;
- c) förste fyrvaktare;
- d) fyrmästare i lönegraden A 8;
- e) fyrmästare i lönegraden A 10; samt
- f) distriktsfyrmästare och fyrmästare i lönegraden A 12.

Av lotsstyrelsens förslag följer, att nuvarande fyrbiträden i lönegraden A 6 i avseende å fyrskeppstilläggens belopp skulle komma att sammanföras

och likställas med nuvarande fyrvaktare å 2:a och 3:e klass fyrskepp, vilka sistnämnda befattningshavare jämväl tillhöra lönegraden A 6. Till stöd för förslaget i nämnda del har lotsstyrelsen anfört följande.

Den åtskillnad, som enligt lotsstyrelsens förslag skulle beträffande fyrbiträdespersonalen komma att göras mellan befattningshavare i 5 och 6 lönegraderna, måste anses befogad med hänsyn till den olika lönegradsplaceringen och den olikhet i fråga om kvalifikationer, som ligger till grund för denna. Styrelsen vill härvid tillika erinra om att fyrbiträdesbefattningarna i lönegraden A 6 tillkommit först efter ikraftträdandet av nu gällande bestämmelser om fyrskeppstillägg. Den årliga kostnaden för uppflyttning i högre ersättningsgrupp av innehavarna av sistnämnda befattningar torde komma att uppgå till omkring 1 800 kronor.

Allmänna lönenämnden har avgivit infortrat utlåtande i ärendet samt därvid anfört, att lotsstyrelsens förslag skulle medföra en höjning av fyrskeppstilläggens normalbelopp med 20 öre för de befattningshavare, vilka under den nuvarande tjänstebenämningen fyrbiträde vore placerade i lönegraden A 6, samt att lönenämnden icke funnit skäl till erinran mot förslaget.

Departements-
chefen.

De av lotsstyrelsen förordade ändringarna i civila avlöningsreglementets bestämmelser om fyrskeppstillägg torde böra vidtagas. Vad särskilt angår höjningen av fyrskeppstilläggen för de i lönegraden A 6 placerade befattningar, vilkas innehavare nu benämnas fyrbiträden, synes det befogat, att tilläggen vid dessa befattningar få utgå med samma belopp som tilläggen vid de i nämnda lönegrad placerade befattningarna såsom fyrvaktare å 2:a och 3:e klass fyrskepp.

8. Vissa tjänstemäns vid affärsdrivande verk återgång till förut innehavd befattning, m. m.

I 58 § 1 mom. 3 punkten, 2 mom. 3 punkten, 3 mom. 4 punkten, 4 mom. 3 punkten och 5 mom. 1 punkten civila avlöningsreglementet meddelas vissa bestämmelser i fråga om olika medelst förordnande för viss tid tillsatta tjänstemäns vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och domänverket återgång till förut innehavd befattning. Enligt ifrågavarande bestämmelser äger Kungl. Maj:t befogenhet att, om där avsedd tjänstemans förordnande upphör utan att efterföljas av förnyat förordnande, medgiva, att tjänstemannen må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad. Därest så erfordras för beredande åt tjänsteman i nu avsett fall av ordinarie befattning, äger Kungl. Maj:t besluta därav betingad tillfällig ökning av antalet ordinarie tjänster.

Enligt 58 § 4 mom. 4 punkten äger i Porjus stationerad driftchef åtnjuta avlöningsförstärkning med 1 000 kronor för år. Vattenfallsstyrelsen äger bestämma, huru med avlöningsförstärkningen skall förfaras, då driftchefen åtnjuter tjänstledighet, under vilken han är skyldig vidkännas tjänstledighetsavdrag.

I en förut denna dag på chefens för kommunikationsdepartementet föredragning beslutad proposition skola från och med nästa budgetår till tjänster, som tillsättas med förordnande för viss tid och hänföras till löneplan C civila avlöningsreglementet, ombildas befattningarna vid postverket såsom postdirektör, två byrådirektörsbefattningar vid telegrafverket — för vilka tjänstebenämningen vid omregleringen skall ändras till avdelningsdirektör — samt driftchefsbefattningarna vid statens vattenfallsverk. Efter omregleringen skall i Porjus stationerad driftchef icke vidare erhålla avlöningsförstärkning.

Med hänsyn till den karaktär, de nämnda befattningarna vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag skola erhålla, bör under angivna förutsättning den Kungl. Maj:t enligt nyssnämnda författningsrum tillkommande befogenheten utsträckas att omfatta dessa förordnandetjänster. Vidare bör föreskriften om avlöningsförstärkning till driftchefen i Porjus upphävas. De ändrade bestämmelserna böra träda i kraft den 1 juli 1945.

9. Löneklassplacering vid tillträdande av lägsta underofficersbeställning.

12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet innehåller en särskild lönetursregel, vilken är tillämplig å den, som från beställning tillhörande löneplanen Ma i manskapsavlöningsreglementet befordras till underofficersbeställning tillhörande lönegraden UO 1. Lönetursregeln, vilken allenast tillämpas i den mån den för beställningshavaren medför en förmånligare löneklassplacering än den, som följer av eljest tillämpliga bestämmelser, är av följande innebörd.

Vid bestämmande av begynnelselön och av tidpunkt för löneklassuppflyttning må så anses, som om underofficersbeställningen tillträtts vid den tidpunkt, då beställningshavaren under sammanlagt nio år innehaft fast anställning vid krigsmakten. Med tid för fast anställning får sådan tid likställas, som vederbörande enligt beslut, meddelat med stöd av 7 § 1 mom. manskapsavlöningsreglementet, ägt för löneklassplacering i beställning tillhörande löneplan Ma tillgodoräkna sig på samma sätt som om han därunder innehaft fast anställning; härigenom kan i vissa fall värnplikstjänstgöring, som fullgjorts före tillträddandet av fast anställning, medräknas i förevarande tid av nio år. Löneturen i underofficersbeställningen skall dock ej räknas från tidigare tidpunkt än den, då vederbörande uppnått 27 års ålder.

Nu nämnda bestämmelser äro tillämpliga allenast om beställningshavaren från den angivna tidpunkten varit i en följd anställd vid krigsmakten utan andra avbrott mellan olika anställningsperioder än som tillsammans

omfatta högst tre månader; ha sådana mera kortvariga avbrott förekommit, må tiden för dem icke inräknas i anställningstiden. Har i den fasta anställningstiden förekommit avbrott av längre varaktighet än tre månader, ankommer på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida beställningshavaren må placeras i högre löneklass än den, till vilken han enligt vanliga löneklassplaceringsbestämmelser skolat hänföras.

Ifrågavarande författningsrum har erhållit sin nuvarande lydelse genom kungörelse den 15 juni 1944, nr 378. I övergångsbestämmelserna till kungörelsen föreskrives, att där beställning såsom underofficer av 2. graden vid marinen eller såsom musiksergeant vid flygvapnet under tiden 1 juli 1942—30 juni 1944 tillträtts av den, som omedelbart dessförinnan innehaft beställning tillhörande löneplan Ma, med avseende å löneklassplacering från och med den 1 juli 1944 skall så anses, som om 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet varit i sin nya lydelse gällande redan vid tidpunkten för underofficersbeställningens tillträdande.

Med yttrande den 15 december 1944 har försvarets civilförvaltning överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd ansökning av musiksergeanten vid flygvapnet *Gunnar Nyström* om förbättrad löneklassplacering. Nyström — som är född den 7 oktober 1907, innehaft manskapsanställning vid Dalregementet under tiden 1 januari 1922—30 september 1942 och därefter under tiden 1 oktober 1942—31 mars 1943 innehaft befattning som förråds-vaktmästare i lönegraden Ca 7 vid samma regemente — har den 1 april 1943 konstituerats till musiksergeant vid flygvapnet, varvid han placerats i lägsta löneklassen i lönegraden UO 1. I ansökningen har Nyström anhallit att bliva placerad i den löneklass, som skulle kommit i fråga, därest han kvarstått i manskapsbeställning vid den tidpunkt, då han tillträtt musiksergeantbeställningen.

Försvarets civilförvaltning anför i sitt yttrande över ansökningen bl. a. följande.

Därest sökanden omedelbart efter avskedet från manskapsanställningen tillträtt musiksergeantbeställningen, skulle det med avseende å hans löneklassplacering från och med den 1 juli 1944 så ansetts, som om han tillträtt underofficersbeställning den 7 oktober 1934, och han skulle från och med den 1 juli 1944 ha ägt uppbära lön enligt 4 löneklassen i löneplanen UO med rätt till löneklassuppflyttning från och med den 1 januari 1947. Då med hänsyn härtill den löneställning sökanden erhållit knappast kan anses skälig, hemställer civilförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att sökanden i innehavande musiksergeantbeställning skall anses vara placerad i 4 löneklassen i löneplanen UO från och med den 1 januari 1944. Lön enligt denna löneklass synes dock böra utgå först från och med den 1 januari 1945.

Över ansökningen har *försvarsväsendets lönenämnd* avgivit infordrat utlåtande och därvid anfört följande.

I utlåtande den 1 december 1943 över vissa framställningar om förbättrad löneklassplacering förklarade sig lönenämnden finna skäligt, att Nyström — ehuru det mellan hans anställning såsom manskap och befordran till sergeantbeställning förflutit sex månader, under vilka han innehaft

en ordinarie befattning i lönegrad Ca 7 — skulle tillgodoräknas den tidigare fasta anställningen och placeras i 3 löneklassen av lönegrad UO 1 från och med den 1 april 1943. Genom beslut den 25 augusti 1944 har emellertid Kungl. Maj:t förklarat Nyströms ansökning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Anledningen härtill torde ha varit, att Kungl. Maj:t ansett sig icke äga befogenhet att med stöd av 12 § 2 mom. sista stycket militära avlöningsreglementet medgiva en förbättrad löneklassplacering i sådana fall, då vederbörande icke innehaft manskapsbeställning omedelbart före tillträdet av underofficersbeställningen. Vid sådant förhållande torde icke heller nu föreliggande framställning kunna vinna Kungl. Maj:ts bifall, med mindre frågan underställes riksdagens prövning.

Då Nyström kommit i en jämförelsevis ogynnsam löneställning får lönenämnden föreslå, att riksdagens samtycke inhämtas till att sökanden hänföres till 3 löneklassen av lönegrad UO 1 från och med den 1 april 1943. Lön efter nämnda löneklass synes dock icke böra utgå förrän från och med den 1 juli 1944 eller den dag, då kungörelsen 1944: 378 om ändrad lydelse av bland annat 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet trädde i kraft.

I samband härmed har lönenämnden anför, att förslag till sådan ändring av 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet syntes böra föreläggas riksdagen, att Kungl. Maj:t erhöles möjlighet att medgiva en gynnsammare löneklassplacering i underofficersbeställning även i de fall, då vederbörande icke tillträtt beställningen omedelbart efter manskapsanställningens upphörande.

De särskilda löneklassplaceringsbestämmelser, som innefattas i 12 § militära avlöningsreglementet, äro tillämpliga allenast där lägsta underofficersbeställning erhålles genom befordran, och vad angår de bestämmelser, om vilka i detta sammanhang är fråga — bestämmelserna i 2 mom. — förutsättes för deras tillämplighet, att befordran sker från den i manskapsavlöningsreglementet omförmälda löneplanen Ma. Försvarsväsendets lönenämnd har nu, närmast med anledning av det aktuella fall, för vilket i det föregående redogjorts, förordat sådan ändring i reglementet, att bestämmelserna i 2 mom. kunde tillämpas även då lägsta underofficersbeställning tillträdde under andra omständigheter än i samband med befordran från anställning på Ma-planen. Jag har ansett mig böra biträda förslaget härom.

Ifrågavarande ändring torde böra genomföras från och med den 1 juli 1945. För den, som under tiden 1 juli 1942—30 juni 1945 tillträtt underofficersbeställning tillhörande lönegraden UO 1 utan samband med befordran från beställning tillhörande löneplan Ma i manskapsavlöningsreglementet, bör med avseende å löneklassplacering från och med den 1 juli 1945 så anses, som om 12 § 2 mom. varit i den nu avsedda lydelsen gällande vid tidpunkten för underofficersbeställningens tillträde. En övergångsbestämmelse av denna innebörd torde böra meddelas i anslutning till reglementsändringen.

*Departements-
chefen.*

10. Visst tillägg till gällande bestämmelser om förmåner under flygtjänstgöring.

Enligt 27 § 1 mom. militära avlöningsreglementet äger beställningshavare, som är kommenderad till flygtjänstgöring i angiven befattning, uppbära flygtillägg med visst belopp för månad räknat, under förutsättning att sådan tjänstgöring fullgöres minst i den omfattning, som bestämmes av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av chefen för flygvapnet.

Vid vissa militära skolor, där flygutbildning bedrives, utgå för närvarande lärararvoden å 45 kronor för månad till flyglärarna. I sitt betänkande den 19 mars 1943 med förslag till reglering av det militära arvodesväsendet (SOU 1943: 21) har militära arvodesutredningen anfört, att dessa arvoden icke vore att anse som lärararvoden i egentlig mening utan som ersättning för särskilt riskfylld och påfrestande tjänstgöring och att de därför borde i systematiskt hänseende sammanföras med andra förmåner under flygtjänstgöring; de borde därvid höjas till 50 kronor för månad. Ett förslag av enahanda innebörd har framställts av 1943 års arvodesakkunniga i den 31 augusti 1944 avgiven utredning med förslag till arvodesreglering vid försvaret. Mot förslagen har icke framställts erinran vid remissbehandlingen av de båda betänkandena.

Ifrågavarande spörsmål har upptagits till behandling i den proposition rörande vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1945/46, som förut denna dag beslutats på chefens för försvarsdepartementet föredragning. I propositionen har, med biträdande i princip av förut nämnda förslag, förordats, att flygförare, som tillika är flyglärare vid grundläggande flygutbildning, enligt de närmare föreskrifter, som utfärdas av Kungl. Maj:t, skall — utöver flygtillägg såsom flygförare — äga åtnjuta särskilt flyglärartillägg med 50 kronor för månad.

Härav betingad ändring i 27 § militära avlöningsreglementet bör nu vidtagas. Ändringen bör träda i kraft samtidigt med den i nämnda proposition förordade arvodesregleringen eller således den 1 juli 1945. Vid sammanträffande mellan flyglärartillägg och egentligt lärararvode har i sagda proposition förutsatts, att lärararvode skall reduceras eller bortfalla, varemot flyglärartillägget skall utgå. Någon bestämmelse om reglering av sådant sammanträffande torde därför icke vara påkallad i detta sammanhang.

11. Avskedspremie och övergångsersättning till avgående fast anställt manskap vid försvaret.

I proposition den 16 februari 1945, nr 154, har Kungl. Maj:t på chefens för försvarsdepartementet föredragning framlagt förslag angående ordnande av civilanställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret. Propositionen är grundad på en av 1942 års civilanställningssakkunniga verkställd utredning i ämnet (SOU 1944: 38). I propositionen har bland annat förordats,

att de i 2 § 2 mom. andra stycket och 22 § 2 mom. manskapsavlöningsreglementet meddelade bestämmelserna om avlöning å civilanställningsstat och avskedspremie för manskap tillhörande löneplan Ma skola ersättas med nya föreskrifter om avskedspremie och övergångsersättning av det innehåll, som framgår av propositionen.

Inom finansdepartementet har utarbetats förslag till härav betingade ändringar i manskapsavlöningsreglementet. Ändringarna böra underställas riksdagen för godkännande. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga tilläggsbestämmelser om förmånernas utbetalning m. m.

De nya bestämmelserna böra träda i kraft den 1 juli 1945. I nyssnämnda författningsförslag ha intagits särskilda övergångsbestämmelser utarbetade i väsentlig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Det i 14 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet förekommande stadgandet om rätt för Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser angående avlöning till beställningshavare, som beviljas tjänstledighet för förvärvande av kompetens till vinnande av civilanställning, förutsättes skola bibehållas oförändrat.

12. Löneklassplacering i vissa fall vid tillträdande av beställning tillhörande löneplan Ma.

I 7 § 1 och 2 mom. manskapsavlöningsreglementet finnas bestämmelser angående löneklassplacering i vissa särskilda fall för den, som tillträder beställning tillhörande löneplan Ma. Bestämmelser angående placering i löneklass av den, som första gången tillträder beställning tillhörande löneplan Ma, äro sammanförda i 1 mom. I andra stycket av detta moment stadgas beträffande den, som tjänstgjort såsom värnpliktig omedelbart före tillträddandet av manskapsbeställning, att i fråga om löneklassplacering må efter prövning i viss ordning anses, som om beställningen tillträtts vid värnpliktstjänstgöringens början eller vid den senare tidpunkt under nämnda tjänstgöring, som finnes skälig. Vad sålunda stadgats må äga tillämpning jämväl i de fall, där tillträddandet av fast anställning sker inom en tid av högst sex månader efter värnpliktstjänstgöringens avslutande, dock att vid bestämmandet av den tidpunkt, då beställningen skall anses hava tillträtts, hänsyn ej må tagas till tid, som förflutit efter tjänstgöringens avslutande. I 2 mom. finnas införda vissa bestämmelser angående löneklassplacering för den, som efter avgång från tidigare innehavd fast anställning vid försvarsväsendet ånyo tillträder beställning tillhörande löneplan Ma. Sådan beställningshavare må — med vissa begränsningar — placeras högst i den löneklass och förklaras berättigad högst till den vidare löneklassuppflyttning, vartill han med tillämpning av reglementets föreskrifter skulle ha varit berättigad, om föregående anställningstid omedelbart och i en följd föregått tillträddandet av den senast vunna beställningen.

Enligt 3 § 4 punkten kungörelsen den 26 maj 1944 (nr 223) angående manskaps och musikelevers anställning vid krigsmakten må värnpliktig under pågående första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd jämlikt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen och under ett år efter avslutandet av sådan tjänstgöring vinna fast anställning såsom manskap. *Chefen för marinen* har i en den 22 november 1944 dagtecknad framställning under erinran om denna bestämmelse ifrågasatt utsträckning till ett år av den tid av sex månader, som enligt 7 § 1 mom. andra stycket manskapsavlöningsreglementet högst må ha förflutit mellan avslutande av värnpliktstjänstgöring och tillträddandet av manskapsbeställning för att värnpliktstjänstgöringen skall kunna tagas i betraktande vid bestämmande av löneställningen såsom manskap. Såsom motiv för utsträckningen har marinchefen framhållit, att rekryteringen härigenom skulle underlättas och stimuleras. *Försvarets civilförvaltning* har i ett den 26 januari 1945 dagtecknat utlåtande tillstyrkt förslaget under framhållande, att bestämmelsen tillkommit i syfte att underlätta rekryteringen av fast anställt manskap ur de värnpliktigas led. *Försvarsväsendets lönenämnd* har lämnat förslaget utan erinran.

Vidare har *försvarsväsendets underbefälsförbund* i en den 15 november 1944 dagtecknad framställning hemställt, att den, som omedelbart före tillträddandet av manskapsbeställning innehaft anställning såsom musikelev, för bestämmande av löneställning i manskapsbeställningen måtte få taga i beräkning anställningstiden såsom musikelev, minskad med två år. I framställningen anföres i huvudsak följande.

Befordringsförhållandena för musikpersonalen hava under år 1943 underkastats granskning av inom försvarsdepartementet särskilt tillkallade utredningsmän — 1943 års militärmusikutredningskommitté. I en till chefen för försvarsdepartementet den 25 maj 1944 avgiven slutrapport framhöll kommittén bland annat, att musikpersonalen i befordringsavseende intoge en synnerligen ogynnsam ställning. En undersökning hade sålunda givit till resultat, att beställning tillhörande lönegraden Ma 2 av musikpersonalen tillträdades vid en levnadsålder av 22 år och efter en anställningstid av $6\frac{1}{2}$ år. Beställning tillhörande lönegraden Ma 3 tillträdades vid en levnadsålder av 25 år och efter en anställningstid av $9\frac{1}{2}$ år. Det fast anställda manskapet i allmänhet torde tillträda beställning i lönegraden Ma 2 efter genomsnittligt 2—3 år och beställning i lönegraden Ma 3 efter genomsnittligt 3—4 år. En avsevärd eftersläpning i löneavseende förekommer alltså för musikpersonalens del.

1943 års militärmusikutredningskommitté berörde icke närmare frågan om den genomsnittliga anställningstiden såsom musikelev. Förbundet har för sin del icke haft tillgång till uppgifter härom, som kunnat statistiskt bearbetas. Det förefaller emellertid sannolikt, att den genomsnittliga anställningstiden här skulle uppgå till över två år. Det finnes exempel på att musikelever innehaft sina anställningar upp till fem år, innan de kunnat vinna anställning såsom manskap i lönegraden Ma 1. Antalet fall, där anställningstiden såsom musikelev kan förväntas komma att avsevärt överstiga två år, torde framdeles bli förhållandevis stort.

Anställning som musikelev kan enligt gällande bestämmelser vinnas under det kalenderår, då sökanden uppnår 14 års ålder, medan anställning såsom manskap i allmänhet kan vinnas det kalenderår, under vilket sökanden upp-

när 16 års ålder. Det synes med hänsyn härtill och till vad i det föregående anförts skäligt, att tid för anställning såsom musikelev utöver två år på ett eller annat sätt kan få »tillgodoräknas» vid den tidpunkt, då musikeleven erhåller anställning såsom manskap med lön enligt lönegraden Ma 1. Den eftersläpning i löneavseende, som eljest uppstår i sådana fall, där anställningstiden såsom musikelev är onormalt lång, skulle härigenom kunna elimineras. En sådan ordning skulle enligt förbundets uppfattning lättast kunna avvägbringas genom intagandet av ett nytt andra stycke i manskapsavlösningensreglementets 7 § 1 mom. av förslagsvis följande lydelse: För den, som omedelbart före tillträdet av beställning tillhörande löneplan Ma innehaft anställning såsom musikelev, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 5 § 1 mom., vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträtts vid ingången av kalendermånaden näst efter den, då beställningshavaren kan räkna två års anställning såsom musikelev.

För undvikande av ojämnheter vid genomförandet av den föreslagna bestämmelsen har underbefälsförbundet hemställt, att för musikmanskap i lönegraden Ma 1 från och med dagen för bestämmelsens ikraftträdande skall med avseende å löneklassplacering så anses, som om den nya bestämmelsen varit gällande vid tidpunkten för tillträdet av beställningen i lönegraden Ma 1.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande den 26 januari 1945 tillstyrkt bifall till framställningen.

Försvarsväsendets lönenämnd har i ett den 24 februari 1945 dagtecknat utlåtande över framställningen anfört.

Genom att, på sätt i framställningen angivits, första manskapsbeställning på grund av rådande befodringsförhållanden som regel kan erhållas först efter relativt långvarig anställning såsom musikelev — enligt uppgift i genomsnitt sannolikt efter mer än två år — kommer tillträdet av beställning såsom musikmanskap i allmänhet att ske vid högre levnadsålder än den, vid vilken första manskapsbeställning eljest tillträdes. Försvarsväsendets lönenämnd vill med hänsyn till dessa förhållanden icke framställa erinran mot att viss del av musikelevtiden tages i betraktande för bestämmande av löneklass vid tillträdet av manskapsbeställning. Härvid bör emellertid eftersträvas sådana bestämmelser, att löneklassplaceringen för musikmanskapet så nära som möjligt kommer att överensstämma med löneklassplaceringen för övrigt manskap i motsvarande åldersgrupper. Med denna utgångspunkt och då, vad angår övrigt manskap, volontäranställning överstat kan tillträdas den 1 oktober det år, under vilket vederbörande uppnått 16 års ålder, får lönenämnden för sin del föreslå, att författningsbestämmelsen erhåller följande lydelse:

För den, som omedelbart före tillträdet av beställning tillhörande löneplan Ma innehaft anställning såsom musikelev, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 5 § 1 mom., vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträtts den 1 oktober det år, under vilket beställningshavaren uppnått 16 års ålder, dock att härvid icke må tagas i betraktande längre tid än som svarar mot tjänstetiden såsom musikelev.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har ytterligare i en den 6 december 1944 dagtecknad skrivelse hemställt, att vid placering i löneklass å Ma-planen jämväl fullgjord tjänstgöring i reserven finge tagas i betraktande. Förbundet har härutinnan anfört i huvudsak följande.

I samband med den under de senare åren pågående utbyggnaden av försvarsanstalterna ha beställningshavare på övergångsstat, på reservstat och i reserven i betydande utsträckning tagits i anspråk för fyllande av behovet av befäl på aktiv stat.

Frågan om löneställningen för sådan reaktiverad personal har, när det gällt officerare, underofficerare och flaggkorpraler, varit föremål för särskild uppmärksamhet. I proposition nr 33 till 1941 års riksdag begärde Kungl. Maj:t bemyndigande, att, i enlighet med vissa i propositionen närmare angivna grunder, utfärda bestämmelser om placering i löneklass och beräkning av tid för uppflyttning till högre löneklass för personal av officers eller underofficers tjänstegrad, som i anslutning till 1940 års lagtima riksdags beslut om befälskaderns utökning hade överförts från övergångsstat, reservstat eller reserv till officers- eller underofficersbeställningar på aktiv stat. Förslaget, vilket vann riksdagens gillande, innebar, att sålunda överflyttad beställningshavare — där han icke erhållit lägsta tjänsteställningen bland lönegraden tillhörande beställningshavare vid samma förband, personalkår etc. — i fråga om placering i löneklass och beräkning av tid för uppflyttning i högre löneklass skulle likställas med närmast efter honom i tjänsteställning stående, förut aktiv stat tillhörande beställningshavare inom lönegraden.

Även om antalet på aktiv stat återanställda reservunderbefäl är mindre än antalet reaktiverade officerare och underofficerare och därför icke utgjort ett lika betydelsefullt tillskott vid genomförandet av de kaderökningar, som genom de senaste årens utbyggnad av försvarsorganisationen blivit påkallade, synes det ändock finnas grundad anledning att också för det på aktiv stat återanställda reservunderbefälet skapa förutsättningar för en gynnsammare löneklassplacering än som följer av tillämpandet av de vanliga reglerna.

Man torde icke kunna bortse från att här avsedd personal huvudsakligen utgöres av sådana beställningshavare, vilka haft för avsikt att lämna den militära tjänsten för att söka sig sin fortsatta utkomst i det civila förvärvslivet. Genom att de tagits i anspråk för militärtjänstgöring under lång tid ha deras möjligheter att vinna fast fot på den civila arbetsmarknaden avsevärt försvårats, och det torde i många fall ha förhållit sig så, att de genom inkallelsen gått förlustiga goda civilanställningar. I fall, då vederbörande efter viss tids anställning i reserven och därunder fullgjord beredskapstjänstgöring beslutat sig för att ånyo taga fast anställning, synes det billigt och rättvist, att han därvid medgives tillgodoräkna i reserven fullgjord tjänstgöring för löneklassplacering.

Här berörda särskilda föreskrifter för löneklassplacering för på aktiv stat överförda officerare och underofficerare i reserven torde i realiteten innebära, att vederbörande vid löneklassplacering i beställning på aktiv stat få räkna sig tillgodo hela sin anställningstid i reserven med undantag av ett år. En motsvarande ordning torde för det återanställda underbefälet knappast kunna eller ens böra komma i fråga, då nämligen generella bestämmelser saknas angående tjänsteställningen för de återanställda i förhållande till den personal, som i oavbruten följd innehaft anställning på aktiv stat.

Lämpligast synes enligt förbundets uppfattning härvid vara, att manskaps-

avlöningsreglementets 7 § 2 mom. gives förslagsvis följande ändrade lydelse: Den, som efter avgång från tidigare innehavd fast anställning vid försvarsväsendet, ånyo tillträder beställning tillhörande löneplan Ma, må efter prövning av vederbörande regements- (likställd) chef placeras högst i den löneklass och förklaras berättigad högst till den vidare löneklassuppflyttning, vartill han med tillämpning av föreskrifterna i 5 och 6 §§ skulle hava varit berättigad, om föregående anställningstid omedelbart och i en följd föregått tillträddandet av den senast vunna beställningen. Vid sådan prövning må jämväl tagas i betraktande den tid helt eller delvis, varunder beställningshavaren fullgjort tjänstgöring såsom underbefäl i reserven. Härvid skall iakttagas, *dels* i förekommande fall att tjänstetid i högre beställning än den senast tillträdde anses fullgjord i sistnämnda beställning, *dels ock* att placering ej må äga rum i högre löneklass än den högsta inom den lönegrad, till vilken den senast tillträdde beställningen är hänförd.

Av här föreslagen ändring av manskapsavlöningsreglementet föranledd omräkning av löneturen för berörda beställningshavare synes förbundet böra ske fr. o. m. den 1 juli 1945.

Försvarets civilförvaltning har i anledning av underbefälsförbundets framställning anført.

De skäl, som av underbefälsförbundet anförts till stöd för framställningen, finner civilförvaltningen beaktansvärda. Framhållas må emellertid, att reservanställning av underbefäl enligt 1943 års reservbefälskungörelse icke avses skola äga rum annat än beträffande sådana furirer, vilka ämna ingå såsom underofficerare i reserven, men som icke kunna befordras till underofficerare av den anledningen, att deras äldre kamrater på aktiv stat ännu icke befordrats. Den i framställningen föreslagna åtgärden kommer sålunda att vara av betydelse endast övergångsvis. Med hänsyn emellertid till angelägenheten av att vidtaga alla de åtgärder, som kunna främja rekryteringen av manskapskadern, anser civilförvaltningen sig kunna tillstyrka den av underbefälsförbundet föreslagna ändringen i manskapsavlöningsreglementet.

Civilförvaltningen har i anslutning till underbefälsförbundets förslag tillstyrkt, att jämväl värnpliktstjänstgöring må tagas i betraktande för löneklassplacering vid återanställning å Ma-planen. Civilförvaltningen har härom anført följande.

Enligt civilförvaltningens mening kunna enahanda skäl, som av underbefälsförbundet anförts till stöd för den föreliggande framställningen, åberopas för att jämväl sådan värnpliktstjänstgöring, varom här är fråga, må tagas i betraktande vid löneklassplacering. En åtgärd i sådan riktning synes också väl stå i samklang med de allmänna strävanden, som göra sig gällande att söka i möjligaste mån tillgodose den, som under nuvarande beredskap tagits i anspråk för tjänstgöring vid försvarsväsendet. Ämbetsverket får därför föreslå, att i 7 § 2 mom. vidtages sådan jämkning, att regementschef (mot-svarande) skall äga vid prövning av löneställningen för återanställt manskap taga hänsyn till den tid helt eller delvis, varunder beställningshavaren fullgjort tjänstgöring såsom underbefäl i reserven eller såsom värnpliktig. I analogi med nu gällande stadgande i nämnda moment synas några regler om sådan begränsning, som omförmäles i 7 § 1 mom. andra stycket reglementet icke behöva uppställas.

Försvarsväsendets lönenämnd har i förenämnda utlåtande tillstyrkt underbefälsförbundets framställning ävensom det av civilförvaltningen fram-

lagda förslaget samt uttalat, att nämnden förutsatte, att värnpliktstjänstgöring härvid skulle jämföras med tjänstgöring i reserven i motsvarande tjänsteställning. Lönenämnden ville emellertid tillägga, att den föreslagna bestämmelsen syntes medföra vissa konsekvenser jämväl i avseende å andra bestämmelser i avlöningsreglementet, såsom 18 § andra stycket och 22 § 2 mom.

Departements-
chefen.

De i 7 § 1 och 2 mom. manskapsavlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående löneklassplacering i särskilda fall vid tillträdande av manskapsbeställning å löneplan Ma innebära i huvudsak, att värnpliktstjänstgöring, som avslutats tidigast sex månader före tillträdandet av första manskapsbeställning, helt eller delvis kan tillgodoräknas för löneklassplacering i denna (1 mom. andra stycket) samt att den, som efter avgång från manskapsbeställning ånyo tillträder sådan, med vissa begränsningar kan placeras i löneklass, såsom om han utan avbrott övergått från den tidigare innehavda till den nya beställningen (2 mom.).

Chefen för marinen har nu föreslagit, att vid löneklassplacering i första manskapsbeställning skall kunna tagas i beräkning värnpliktstjänstgöring, som i tiden ligger högst ett år före tillträdandet av manskapsbeställningen. Förslaget, som icke föranlett någon erinran från remissmyndigheternas sida, finner jag mig kunna tillstyrka.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har hemställt, att den, som med frånträdande av anställning såsom musikelev tillträder första manskapsbeställning, måtte medgivas att för löneklassplacering i manskapsbeställningen taga i beräkning anställningstiden såsom musikelev, minskad med två år. Med den föreslagna bestämmelsen avses, att musikeleverna vid tillträdande av manskapsbeställning i stort sett skola komma i samma lönetur som övrigt manskap i samma åldersklasser. Förslaget har tillstyrkts av försvarets civilförvaltning. Försvarsväsendets lönenämnd har biträtt framställningen men med den jämkningen, att för löneklassplacering borde tagas i beräkning musikelevtid, som ligger efter den 1 oktober det år, under vilket vederbörande uppnått 16 års ålder, vid vilken tid manskap tidigast tillträder volontäranställning över stat.

Med hänsyn till vad som anförts i fråga om befodringsförhållandena vill jag i princip tillstyrka bifall till framställningen. Då tillträdande av manskapsbeställning, å vilken manskapsavlöningsreglementet äger tillämpning, sker tidigast den 1 april det år, under vilket vederbörande uppnår 17 års ålder, får jag emellertid förorda, att allenast musikelevtid, som infaller efter tidpunkt, motsvarande den sistnämnda, tages i beräkning för löneklassplacering i manskapsbeställning. Den i ärendet föreslagna omräkningen för samtliga beställningshavare i lönegrad Ma 1 finner jag mig böra tillstyrka. Enligt vad jag inhämtat torde det röra sig om cirka 100 beställningshavare.

Underbefälsförbundet har vidare hemställt, att för placering i löneklass vid förnyat tillträdande av manskapsbeställning å löneplan Ma måtte tagas i be-

räkning tjänstgöringstid såsom anställningshavare i reserven. För i tjänst varande underbefäl har föreslagits omräkning av löneställningen enligt de föreslagna nya bestämmelserna räknat från bestämmelsernas ikraftträdande. Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt framställningen och därjämte föreslagit, att under samma omständigheter även värnpliktstjänstgöring skall kunna tagas i betraktande. Försvarsväsendets lönenämnd har tillstyrkt förslagen.

Jag tillstyrker bifall till de av underbefälsförbundet och försvarets civilförvaltning sålunda framlagda förslagen. Vid genomförande därav böra vissa i manskapsavlöningsreglementet meddelade hänvisningar till 7 § 1 mom. ändras till att även avse 2 mom. i samma paragraf. De berörda författningsrummen äro 7 § 3 mom. samt 18, 22 och 23 §§. Anledning torde däremot icke föreligga att vidtaga ändring av den i 31 § förekommande bestämmelsen om förbud mot besvär över beslut i frågor, som omförmälas i 7 § 1 mom.

13. Begränsning av antalet semesterdagar i vissa fall för fast anställt manskap.

I 9 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet stadgas, att därest beställningshavare tillträder eller av annan anledning än anställningskontraktets utlöpande eller, såvitt angår beställningshavare tillhörande löneplan Mb, avgång med ålderspension skall frånträda beställning vid annan tidpunkt än vid årsskifte, hans semester skall beräknas i förhållande till den del av året, under vilken beställningen innehaves. Beställningshavare, vilken avgår i samband med utlöpande av anställningskontrakt, äger sålunda komma i åtnjutande av full semester för det år, under vilket avgången sker.

Försvarets civilförvaltning har i förenämnda utlåtande den 26 januari 1945 ifrågasatt viss begränsning av semesterrätten i fall, då beställningshavare under det år, då anställningskontrakt utlöper, innehar anställning allenast kortare tid. Civilförvaltningen har anfört.

Någon invändning har väl knappast kunnat göras mot att full semester tillkommit vederbörande för det sista anställningsåret, så länge detta normalt utlöpte den 1 november, detta så mycket mindre som vederbörande på grund av bestämmelserna i 9 § 2 mom. reglementet — enligt vilka rätt till semester inträder först efter det beställningshavaren i manskapsbeställning fullgjort tjänstgöring sammanlagt minst 180 dagar — icke ägt åtnjuta någon semester för tiden november—december under första anställningsåret.

Efter den numera genomförda omläggningen av anställningstiden för det fast anställda manskapet utgår emellertid anställningsåret vid armén och kustartilleriet och vissa yrkesavdelningar vid flottan med utgången av mars månad (jämför kungörelsen 1944: 223). Därest icke någon ändring vidtages i 9 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet, kommer sålunda den vid nämnda försvarsgrenar o. s. v. fast anställde att vara berättigad till full semester det år kontraktet utlöper, trots att vederbörande under detta kalenderår endast kommer att innehava sin anställning under tre månader. Då det måhända kan ifrågasättas om anledning föreligger att bereda nu avsett fast an-

ställt manskap en så förmånlig ställning i semesterhänseende, har civilförvaltningen ansett sig böra i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på förhållandet.

Försvarsväsendets lönenämnd har tillstyrkt, att semesterrätten under sista kalenderåret av anställningen begränsas i förhållande till tjänstgöringstiden.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad civilförvaltningen anfört tillstyrker jag sådan ändring av 9 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet, att semester under det år, då anställningskontraktet utlöper, beräknas i förhållande till den del av året, under vilken beställningen innehaves. Ändringen bör träda i kraft den 1 juli 1945 men icke gälla i fall då kontraktsperioden börjat löpa före ikraftträdandet.

14. Ändring av manskapsavlöningsreglementets bestämmelser om begravningshjälp.

Civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet innehålla bestämmelser, enligt vilka till dödsbo efter avliden beställningshavare må såsom begravningshjälp utbetalas visst belopp. Detta belopp utgör i regel enligt civila och militära avlöningsreglementena 400 kronor samt enligt manskapsavlöningsreglementet 300 kronor. Efterlämnar tjänsteman, som avses i civila eller militära avlöningsreglementet, eller beställningshavare tillhörande löneplan Mb manskapsavlöningsreglementet familjepensionsberättigade anhöriga och överstiger hans lön för månad jämte därå belöpande rörligt tillägg familjepensionen för månad, skall dock begravningshjälpen enligt vissa närmare föreskrifter förhöjas med ett belopp, som i princip motsvarar skillnaden. Härjämte innehålla reglementena bestämmelser av innebörd att, om anställningshavare avlidit under tjänstgöring å annan ort än stationerings- eller förlägningsorten, efter vederbörande myndighets prövning må utöver begravningshjälp av statsmedel bestridas kostnaderna för transport av den avlidne till stationerings- respektive förlägningsorten eller till annan ort, i sistnämnda fall dock högst med ett belopp motsvarande kostnaderna för transport till stationerings- respektive förlägningsorten.

I skrivelse den 6 april 1943 anhöll *flygförvaltningen*, att av statsmedel måtte få bestridas kostnaden för transport av stoftet av en under tjänstgöring avliden korpral vid flygvapnet till ort, å vilken hans fader vore bosatt. Flygförvaltningen anförde därvid, att de närmaste anhöriga till beställningshavare av det fast anställda manskapet vid flygvapnet i regel vore bosatta annorstädes än å vederbörande förlägningsort. Med hänsyn härtill och med beaktande av innehållet i de för värnpliktiga gällande bestämmelserna i ämnet, syntes det skäligt, att kostnad för transport till hemorten av avliden beställningshavare av det fast anställda manskapet alltid i sin helhet bestredes av statsmedel.

Över flygförvaltningens framställning har infordrat utlåtande avgivits av försvarsväsendets lönenämnd, vilken i ärendet inhämtat yttranden från ar-

méförvaltningens civila departement och marinförvaltningen. Av sistnämnda båda myndigheter har *marinförvaltningen* förordat, att de nuvarande bestämmelserna om transport av stoftet av avliden beställningshavare tillhörande fast anställt manskap ändrades i enlighet med av flygförvaltningen angivna riktlinjer, medan *arméförvaltningens civila departement* icke ansett tillräckliga skäl för ändring föreligga. *Försvarsväsendets lönenämnd* har förklarat sig för sin del vara närmast böjd för att i likhet med civila departementet avstyrka, att en utvidgning av rätten till ersättning för kostnader för liktransport komme till stånd, såvitt anginge det fast anställda manskapet. Manskapsavlöningsreglementets föreskrifter hade i enlighet med personalens egna önskemål i tillämpliga delar anpassats efter militära avlöningsreglementet, och en jämkning av manskapsavlöningsreglementet på förevarande punkt skulle vara ägnad att bryta enhetligheten i avlöningshänseende de olika reglementena emellan. Det syntes vidare vara att befara, att tillskandet av här avsedd förmån, såvitt anginge det fast anställda manskapet, kunde komma att föranleda krav på motsvarande förändring i avlöningsvillkoren jämväl för andra kategorier av statsanställda. Emellertid ansåge sig lönenämnden böra påpeka, att enligt gällande bestämmelser begravningshjälpen till dödsbo efter avliden beställningshavare tillhörande det fast anställda manskapet utginge med 300 kronor, under det att begravningshjälpens belopp för övriga befattningshavaregrupper med avlöning enligt de statliga avlöningsreglementena bestämts till 400 kronor. För en höjning av begravningshjälpen för det fast anställda manskapet till sist angivna belopp syntes lönenämnden vägande skäl tala.

En ändring av manskapsavlöningsreglementets bestämmelser om ersätt-<sup>Departements-
chefen.</sup>ning av statsmedel för transport av avliden beställningshavare vore — såsom försvarsväsendets lönenämnd framhållit — ägnad att bryta enhetligheten mellan de olika statliga avlöningsreglementena. Jag kan icke förorda vidtagandet av en sådan ändring. Däremot synas vissa skäl tala för den av lönenämnden ifrågasatta höjningen till 400 kronor av begravningshjälpens fasta belopp, varigenom överensstämmelse skulle erhållas mellan manskapsavlöningsreglementets samt civila och militära avlöningsreglementenas bestämmelser i ämnet. Det må även framhållas, att begravningshjälpen enligt militärsättningsförordningen numera utgör 400 kronor. Jag förordar, att angivna höjning, vilken förutsätter ändring av 29 § 1 mom. manskapsavlöningsreglementet, genomföres från och med den 1 juli 1945.

15. Avlöningsförhållandena för lärare, som varit anställda vid mindre folkskolor eller såsom biträdande lärare, m. fl.

Enligt 6 § folkskolans avlöningsreglemente hänföras småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare till samma lönegrad, nämligen de ordinarie till 9 lönegraden och de extra ordinarie till 7 lönegraden. En viss differentiering i fråga om löneställningen förekommer emellertid *dels* genom att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare enligt 8 § 1 mom.

samma avlöningsreglemente åtnjuta lön enligt en löneklass, som är en klass högre än den, i vilken de äro placerade, dels ock genom att manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande manlig lärare enligt 8 punkten övergångsbestämmelserna till avlöningsreglementet erhålla ett lönetillägg av 510 kronor för år räknat. Enligt 2 § avlöningsreglementet för nomadlärare skall lärare vid visteskola, som tjänstgör vid byskola, i avlöningshänseende jämsställas med biträdande lärare.

I pensionshänseende äro lärare vid mindre folkskolor, biträdande lärare och de nomadlärare vid visteskolor, som tjänstgöra vid byskolor, placerade, de manliga tre lönegrader och de kvinnliga en lönegrad över den, som gäller för manliga respektive kvinnliga småskollärare.

Att hänföra lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare till högre lönegrad än den, som tillämpas för småskolans lärare, har övervägts vid 1937 och 1942 års löneregleringar för folkskolans lärare, men tanken härpå har avvisats, framför allt med hänsyn till att de mindre folkskolorna och de biträdande lärarbefattningarna äro under avveckling. Vid frågans behandling i samband med 1942 års lönereglering uttalade 1941 års lärarlönesakkunniga härom bland annat följande (SOU 1942: 9, s. 75—76).

Under de senaste åren har avvecklingen av ifrågavarande befattningar fortgått i ökat tempo. Under det att vid slutet av vårterminen 1937 funnos 2 107 tjänster av det slag, varom här är fråga, därav 1 653 vid mindre folkskolor och 454 för biträdande lärare, utgjorde antalet sådana tjänster vid samma tidpunkt 1941 1 074 respektive 397 eller sammanlagt 1 471 tjänster. Under fyra år minskades sålunda till följd av indragningar tjänsternas antal med 636. Denna nedgång väntas fortgå, och vid slutet av läsåret 1945/46 beräknas tjänsternas antal uppgå till endast omkring 1 000. Tjänsteindragningarna äga rum icke blott vid lärares avgång från befattningen utan även i betydande omfattning genom att lärare, särskilt sådana vid mindre folkskolor, förflyttas till småskollärartjänster. Ett icke ringa antal lärare, som under längre eller kortare tid tjänstgjort som lärare vid mindre folkskolor eller som biträdande lärare vid folkskola, komma alltså till följd av sådan förflyttning under senare delen av sin tjänstetid att inneha anställning som småskollärarinnor samt avgå med pension från sistnämnda anställning.

Centralstyrelserna för Sveriges småskolläraryrkesförbund och Sveriges allmänna folkskolläraryrkesförbund ha i särskilda framställningar hemställt om sådan ändring av folkskolans avlönings- och pensionsreglementen, att ordinarie lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid av skolorganisatoriska skäl betingad förflyttning till ordinarie småskollärartjänst skulle bibehållas vid sina löneförmåner och sin rätt till pension under förutsättning av viss minsta anställningstid före förflyttningen. Den förra personalorganisationen, som ansett, att denna tid borde bestämmas till fem år, har till stöd för sin framställning anfört bland annat följande.

Enligt styrelsens mening måste det te sig som en uppenbar orättvisa, att ifrågavarande lärare vid förflyttning till småskollärartjänster icke få bibehålla vare sig sin löneställning eller rätt till pension, även om förflyttningen sker mot deras egen vilja. I många fall ha lärare vid exempelvis mindre folkskola, som uppehållit tjänsten över trettio år, strax innan uppnådd pen-

sionsålder — i ett aktuellt fall endast tre terminer före nämnda tidpunkt — på grund av den mindre folkskolans nedläggande förflyttats till småskola och därigenom förlorat sin under lång tjänstetid förvärvade rätt till lön och pension. Centralstyrelsen finner det vara en både enkel och rättvis lösning om löne- och pensionsbestämmelserna för ifrågavarande lärare ändrades så, att dessa lärare i alla hänseenden bleve likställda med befattningshavare i lönegrad LO 10. Åtminstone borde det vara möjligt att tillförsäkra lärare, som under viss tid uppehållit tjänst som lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola, rätt att bibehålla sin lön och pensionsrätt, då de på grund av skolväsendets omorganisation förflyttas till småskola. Centralstyrelsen hänvisar i detta sammanhang till att i de fall, då ordinarie folkskollärartjänst på grund av minskning av den årliga undervisningstiden nedflyttas från lönegraden LO 17 till LO 16, Kungl. Maj:t med stöd av föreskrift i avlöningsreglementet kan medgiva, att beträffande lärare, som då innehar tjänsten, om han tillhört den högre lönegraden minst fem år, skall i fråga om hans löneklassplacering så anses, som om han fortfarande tillhörde denna lönegrad. Enligt centralstyrelsens mening skulle de mest betydande orättvisorna mot lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare undanröjas, om de efter viss tjänstetid, som i analogi med nyssnämnda stadgande borde sättas till fem år, erhöle garanti för att de finge bibehålla sina löne- och pensionsförmåner. Denna bestämmelse borde dock givas en generell innebörd, så att icke varje särskilt fall behöver komma under omprövning.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening har vidare hemställt, att lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare måtte berättigas åtnjuta lön enligt en löneklass, som är två klasser högre än den, i vilken de äro placerade.

Över framställningarna ha infordrade utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen och allmänna lönenämnden.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt sådan ändring av gällande bestämmelser, att ordinarie lärare vid mindre folkskola och ordinarie biträdande lärare, som efter femton års tjänstgöring på grund av tjänstindragning förflyttades till småskollärartjänst, icke försattes i sämre ställning i löne- och pensionshänseende än om han till uppnådd pensionsålder fortsatt sin anställning i den tidigare tjänsten. Till motivering härav har överstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Överstyrelsen har icke kunnat undgå att finna, att det nuvarande systemet kan få obilliga verkningar. Då en lärarinna under praktiskt taget hela sin tjänstetid tjänstgjort vid exempelvis mindre folkskola men på grund av skolväsendets omorganisation strax före uppnåendet av pensionsåldern förflyttas till tjänst vid småskola, vore det enligt överstyrelsens mening rättvist, att hon icke behövde vidkännas löne- eller pensionsminskning. Överstyrelsen vill därför tillstyrka sådan ändring av nu gällande bestämmelser, att lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare, som efter tjänstgöring av mera avsevärd längd på grund av skolväsendets omorganisation förflyttas till småskollärartjänst, icke försattes i sämre ställning i löne- och pensionshänseende än om han till uppnådd pensionsålder fortsatt sin anställning å den tidigare tjänsten.

I detta sammanhang vill överstyrelsen framhålla, att de nuvarande bestämmelserna i vissa fall synas försvåra sådan omorganisation inom folk-

skoleväsendet, som skulle medföra indragning av tjänster vid mindre folkskola eller biträdande lärartjänster. Det händer icke sällan, att den omständigheten, att en lärarinna till följd av indragning skulle komma i ekonomiskt sämre ställning, gör vederbörande mindre benägna att medverka till behöflig och önskvärd omorganisation. Givetvis kan detta icke i längden hindra indragningen av här berörda tjänster, men det verkar dock i någon mån försvårande. Det förefaller överstyrelsen som om bestämmelser av i sak samma innehåll som gäller då folkskollärartjänst nedflyttas till lägre lönegrad på grund av ändrad årlig lästid borde införas beträffande lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare, som på grund av tjänstindragning måste förflyttas till småskollärartjänst. Överstyrelsen anser dock, att kraven på föregående tjänstgöring här måste sättas avsevärt högre. En ändring borde nämligen, som redan sagts, allenast syfta till att mot löne- och pensionsminskning skydda den lärare, som under lång tid innehaft ordinarie tjänst. Överstyrelsen anser därför befogat, att i detta fall kräves femton års tjänstgöring. Om en lärare tjänstgör så lång tid å den högre avlönade befattningen, har han därmed fullgjort minst hälften av det antal tjänstår, som fordras för hel pension. Det förefaller då icke orimligt, att han vid en ändring av tjänstgöringsförhållandena, tillkommen utan hans eget förvållande, får bibehålla lön och pensionsrätt.

Lönenämnden har anfört i huvudsak följande.

Lönenämnden anser, att särskilda åtgärder böra vidtagas med avseende å löne- och pensionsförhållandena för de lärare vid mindre folkskolor samt biträdande lärare, vilka av organisatoriska skäl förflyttas till tjänst vid småskola. Det framstår nämligen enligt lönenämndens förmenande såsom önskvärt, att icke avlönings- och pensionsbestämmelserna för sådana lärare utformas på det sätt, att den fortgående avvecklingen onödigt fördröjes. Av skolöverstyrelsens yttrande i ärendet framgår, att det icke sällan inträffar, att den omständigheten, att en lärare till följd av indragning av tjänst skulle komma i ekonomiskt sämre ställning, gör vederbörande skolmyndighet mindre benägen att medverka till en eljest behöflig och önskvärd omorganisation.

Lönenämnden vill ansluta sig till det av centralstyrelsen för Sveriges småskolläraryrkesförbund framförda förslaget, att ordinarie lärare vid mindre folkskola samt biträdande lärare, vilken innehaft sin tjänst viss tid och av skolorganisatoriska skäl förflyttas till ordinarie småskollärartjänst, medges bibehålla såväl sina tidigare löneförmåner som sin tidigare rätt till pension. Även med avseende å den föregående tjänstetid såsom lärare vid mindre folkskola eller såsom biträdande lärare, vilken borde krävas för ifrågavarande förmåns åtnjutande, finner sig lönenämnden böra ansluta sig till småskolläraryrkesförbundets förslag, att densamma bestämmes till 5 år. Det föreligger nämligen enligt lönenämndens förmenande icke tillräcklig anledning att beträffande ifrågavarande kategori uppställa strängare krav på föregående tjänstetid än som föreskrivas i 13 § 2 mom. folkskolans avlöningsreglemente för det fall, att folkskollärartjänst på grund av ändrad årlig lästid nedflyttas till lägre lönegrad.

Förslaget att höja löneställningen för ifrågavarande lärargrupper har avstyrkts av såväl *skolöverstyrelsen* som *allmänna lönenämnden*.

*Departements-
chefen.*

I likhet med skolöverstyrelsen och allmänna lönenämnden anser jag vissa skäl tala för att ordinarie lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare, som efter längre tids tjänstgöring av skolorganisatoriska skäl förflyttas till

småskollärartjänst, därvid bibehållas vid sin tidigare löneställning. Jag förordar därför, att åtgärder för vinnande av ett sådant resultat vidtagas. Vad angår längden av den tid, varunder anställning skall ha innehafts för att den här avsedda förmånen skall medgivas, ha delade meningar yppats. Allmänna lönenämnden har ansett, att tiden borde bestämmas till fem år, och därvid erinrat om bestämmelsen i 13 § 2 mom. folkskolans avlöningsreglemente, enligt vilken vid folkskollärartjänsts nedflyttning till lägre lönegrad Kungl. Maj:t må, under förutsättning att innehavaren av tjänsten tillhört högre lönegrad minst fem år, medgiva, att beträffande honom skall i fråga om löneklassplacering så anses, som om han fortfarande tillhörde den högre lönegraden. Skolöverstyrelsen har ansett, att kravet på föregående tjänstgöring borde sättas avsevärt högre i förevarande sammanhang. För egen del har jag ansett mig kunna föreslå, att ifrågavarande förmån medgives den, som under minst tio år i oavbruten följd innehaft tjänst som lärare vid mindre folkskola eller som biträdande lärare. Med utgångspunkt härifrån anser jag icke nödvändigt, att frågan om förmånens tillgodonjutande göres beroende på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Bestämmelse i ämnet torde böra införas i 14 § folkskolans avlöningsreglemente; den erhåller därvid tillämplighet även på lärare vid visteskola, vilken tjänstgör vid byskola. I samband med författningsändringen, som bör träda i kraft den 1 juli 1945, torde böra meddelas en övergångsbestämmelse av den innebörden, att den, som före nämnda dag men efter ikraftträdandet den 1 juli 1942 av folkskolans avlöningsreglemente förflyttats från ordinarie tjänst som lärare vid mindre folkskola eller som biträdande lärare till småskollärartjänst, skall — under förutsättning att villkoret i fråga om anställningstiden uppfylles — äga från och med den 1 juli 1945 åtnjuta den här avsedda särskilda löneförmånen.

Den med ifrågavarande spörsmål sammanhängande frågan om pensionsförhållandena för vissa f. d. lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare anmäler jag i annat sammanhang.

Vad slutligen angår det från personalhåll uttalade önskemålet om en förhöjning av löneställningen för lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare, vill jag erinra om att den nuvarande löneställningen fastställdes vid 1942 års lönereglering för folkskoleväsendets lärargrupper. Att nu vidtaga en höjning av denna löneställning anser jag i likhet med remissmyndigheterna icke böra ifrågakomma.

16. Förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I proposition, nr 294, till 1940 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t på min föredragning förslag i vissa av krisläget föranledda lönespörsmål. Därvid hemställde Kungl. Maj:t — under åberopande av en inom finansdepartementet upprättad promemoria i ärendet — bl. a. om riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda avlöningsföreskrifter, som samman-

hängde med övergång till krisadministration. Bemyndigandet skulle, på sätt jag anför, avse, förutom rätt att överföra tjänstemän på en särskild temporär krisindragningsstat och besluta om dessa tjänstemäns avlöningsförmåner, jämväl befogenhet att, om och i den mån så befunnes lämpligt, föreskriva vissa begränsningar av löneförmåner till den personal, som bibehölls i tjänstgöring.

I skrivelse den 18 juni 1940, nr 437, anmälde riksdagen sitt beslut i anledning av propositionen. Beträffande de löneproblem, som sammanhängde med genomförandet av en krisadministration, yttrade riksdagen, att riksdagen insåge nödvändigheten av att Kungl. Maj:t lämnades vittgående befogenheter i de hänseenden jag angivit. Det syntes dock riksdagen angeläget, att riksdagen med icke alltför stora mellanrum sattes i tillfälle att verkställa omprövning av såväl behovet som omfattningen av den fullmakt, varom här vore fråga. Riksdagen hade därför funnit sig böra i princip begränsa fullmakten till att gälla ett budgetår i sänder.

I propositionen nr 161 till 1941 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t om fortsatt bemyndigande för budgetåret 1941/42 att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration. Denna hemställan bifölls av riksdagen (skr. nr 286). Sedermera har riksdagen lämnat Kungl. Maj:t enahanda bemyndiganden för ettvar av budgetåren 1942/43—1944/45 (prop. nr 154/1942, 168/1943 och 216/1944; r. skr. nr 149/1942, 331/1943 och 341/1944).

Enär de förhållanden, som de fem föregående åren föranlett Kungl. Maj:t att av riksdagen utverka förenämnda bemyndigande, alltjämt äro för handen, vill jag förorda, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigandets förlängning även för budgetåret 1945/46.

Hemställan.

Inom finansdepartementet ha utarbetats förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8), om ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275), om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652) samt om ändrad lydelse av 14 § folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 (nr 619). Förslagen innefatta de ändringar i avlöningsreglementena, som i det föregående förordats.

Under återopande av vad sålunda i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- dels* godkänna förenämnda förslag till kungörelser;
- dels* ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats
- a) meddela föreskrifter i fråga om avlönning å civil befattning under tjänstledighet för militär tjänstgöring,

- b) meddela föreskrifter i fråga om avlöning under tjänstgöring vid verkshemvärn,
- c) meddela föreskrifter i fråga om löneklassplacering av vissa personalgrupper vid statens järnvägar,
- d) meddela föreskrifter i fråga om löneklassplacering för befattningshavare, som innehaft kollektivavtalsanställning, samt
- e) för budgetåret 1945/46 meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Åmark.